

Regeringens proposition

2010/11:33

Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material i radio och tv

Prop.
2010/11:33

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 4 november 2010

Fredrik Reinfeldt

Beatrice Ask
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

För att förenkla möjligheterna till rättighetsklarering för återanvändning av sådant material som ingår i radio- och tv-företagens produktioner föreslås i propositionen att det i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk förs in en avtalslicensbestämmelse. Bestämmelsen ger möjlighet att ingå ett kollektivt avtal om användning av verk mellan å ena sidan en organisation som företräder ett flertal svenska rättighetshavare på området och å andra sidan ett radio- eller tv-företag. Avtalet binder även rättighetshavare utanför den avtalslutande organisationen och ger därmed rätt att använda verk av sådana upphovsmän. Bestämmelsen gör det alltså lättare att få till stånd ett heltäckande avtal om återutnyttjande av materialet i radio- och tv-företagens arkiv.

Den föreslagna avtalslicensbestämmelsen innebär att ett radio- eller tv-företag får, om avtalslicens gäller, överföra offentliggjorda verk till allmänheten om verken ingår i egenproducerade eller av företaget beställda produktioner som har sänts ut före den 1 juli 2005.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 april 2011.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister.....	10
3	Ärendet och dess beredning.....	11
4	Gällande rätt.....	12
4.1	Grundläggande drag i upphovsrättslagen.....	12
4.2	Internationella konventioner och EU-regler.....	14
4.3	Särskilda regler om utsändning i radio och tv.....	15
5	Nordiska förhållanden.....	15
5.1	Inledning.....	15
5.2	Danmark.....	16
5.3	Finland.....	16
5.4	Norge.....	17
6	Avtalslicens för återanvändning av verk som ingår i radio- och televisionsföretagens produktioner.....	17
6.1	Nuvarande ordning.....	17
6.2	Införandet av en ny avtalslicensbestämmelse.....	18
6.3	Vilka radio- och televisionsföretag bör få rätt att utnyttja avtalslicensbestämmelsen?.....	21
6.4	Vilka förfoganden bör omfattas?.....	22
6.5	Vilket material bör omfattas?.....	24
6.6	Förbud mot användning och övriga villkor för tillämpning av avtalslicensbestämmelsen.....	29
6.7	Avtalslicensbestämmelsens tillämpning på till upphovsrätten närstående rättigheter.....	32
6.8	Tillämplighet av medlingslagen.....	32
7	Ikraftträdande.....	33
8	Ekonomiska och andra konsekvenser.....	34
9	Författningskommentar.....	35
9.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.....	35
9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister.....	41
Bilaga 1	Sammanfattning av departementspromemorian Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material som finns i radio- och TV-företagens programarkiv (Ds 2008:15).....	42
Bilaga 2	Promemorian lagförslag.....	43
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser.....	48
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag.....	49

Bilaga 5 Lagrådets yttrande.....	56	Prop. 2010/11:33
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 november 2010	57	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2010/11:33

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,

2. lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister.

Regeringen har följande förslag till lagtext

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

dels att 42 a, 45, 46, 48, 49 och 49 a §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 42 g §, samt närmast före 42 g § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

42 a §¹

En avtalslicens som avses i 42 b–42 f §§ gäller för utnyttjande av verk på visst sätt, när ett avtal har ingåtts om utnyttjande av verk på sådant sätt med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området. Avtalslicensen ger användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän inte företräds av organisationen.

För att ett verk *skall* få utnyttjas med stöd av 42 c § krävs att avtalet med organisationen har ingåtts av någon som bedriver undervisningsverksamhet i organiserade former.

När ett verk utnyttjas med stöd av 42 e § har upphovsmannen rätt till ersättning.

När ett verk utnyttjas med stöd av 42 b–42 d *eller* 42 f § tillämpas följande. De villkor i fråga om rätten att utnyttja verket som följer av avtalet gäller. Upphovsmannen *skall* i fråga om ersättning som lämnas enligt avtalet och förmåner från organisationen vilka väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med de upphovsmän som organisationen

En avtalslicens som avses i 42 b–42 g §§ gäller för utnyttjande av verk på visst sätt, när ett avtal har ingåtts om utnyttjande av verk på sådant sätt med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området. Avtalslicensen ger användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän inte företräds av organisationen.

För att ett verk *ska* få utnyttjas med stöd av 42 c § krävs att avtalet med organisationen har ingåtts av någon som bedriver undervisningsverksamhet i organiserade former.

42 e § har upphovsmannen rätt till

När ett verk utnyttjas med stöd av 42 b, 42 c, 42 d, 42 f *eller* 42 g § tillämpas följande. De villkor i fråga om rätten att utnyttja verket som följer av avtalet gäller. Upphovsmannen *ska* i fråga om ersättning som lämnas enligt avtalet och förmåner från organisationen vilka väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med de upphovsmän som

¹ Senaste lydelse 2005:359.

företräder. Upphovsmannen har dock oavsett detta alltid rätt till ersättning som hänför sig till utnyttjandet, om han begär det inom tre år efter det år då verket utnyttjades. Krav på ersättning får riktas endast mot organisationen.

Gentemot den som använder ett verk med stöd av 42 f § får krav på ersättning göras gällande endast av de avtalsslutande organisationerna. Kraven *skall* framställas samtidigt.

organisationen företräder. Upphovsmannen har dock oavsett detta alltid rätt till ersättning som hänför sig till utnyttjandet, om han *eller hon* begär det inom tre år efter det år då verket utnyttjades. Krav på ersättning får riktas endast mot organisationen.

Gentemot den som använder ett verk med stöd av 42 f § får krav på ersättning göras gällande endast av de avtalsslutande organisationerna. Kraven *ska* framställas samtidigt.

Återanvändning av verk i radio och tv

42 g §

Ett radio- eller televisionsföretag får, om avtalslicens gäller enligt 42 a §, överföra offentliggjorda verk till allmänheten, om verken ingår i egna eller av företaget beställda produktioner som har sänts ut före den 1 juli 2005. Företaget får också framställa sådana exemplar av verken som är nödvändiga för överföringen.

Första stycket gäller inte om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot överföringen eller exemplarframställningen, eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig förfogandet.

45 §²

En utövande konstnär har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sitt framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklore genom att

1. ta upp framförandet på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges,
2. framställa exemplar av en upptagning av framförandet, och
3. göra framförandet eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten.

² Senaste lydelse 2005:359.

De rättigheter som avses i första stycket 2 och 3 gäller intill utgången av femtionde året efter det år då framförandet gjordes eller, om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från framförandet, efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 27–29 §§, 39 § första meningen samt i 41, 42, 42 a, 42 c, 42 d och 42 f §§ *skall* tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med den utövande konstnärens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller

2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

46 §³

En framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att föfoga över sin upptagning genom att

1. framställa exemplar av upptagningen, och

2. göra upptagningen tillgänglig för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Om en ljudupptagning ges ut inom denna tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen första gången gavs ut. Om ljudupptagningen inte ges ut under nämnda tid men offentliggörs under samma tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen först offentliggjordes. Om en upptagning av rörliga bilder har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från upptagningen, gäller rättigheterna enligt första stycket till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen av rörliga bilder först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m, 42 a, 42 c och 42 d §§ *skall* tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. Dessutom *skall* 42 f § tillämpas i fråga om andra upptagningar än sådana som avses

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m, 42 a, 42 c, 42 d och 42 g §§ *ska* tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. Dessutom *ska* 42 f § tillämpas i fråga om andra upptagningar än

³ Senaste lydelse 2005:359.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med framställarens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom utyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller

2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

48 §⁴

Ett radio- eller televisionsföretag har, med de inskränkningar som föreskrivs i tredje stycket, en uteslutande rätt att förfoga över en ljudradio- eller televisionsutsändning genom att

1. ta upp utsändningen på en anordning genom vilken den kan återges,

2. framställa exemplar av en upptagning av utsändningen,

3. sprida exemplar av en upptagning av utsändningen till allmänheten,

4. tillåta återutsändning eller en återgivning för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift, eller

5. tillåta att en upptagning av utsändningen på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

De rättigheter som avses i första stycket 2, 3 och 5 gäller till utgången av femtionde året efter det år då utsändningen ägde rum.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b och 26 e §§ skall tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i denna paragraf.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e och 42 g §§ ska tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med företagets samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Om ett radio- eller televisionsföretag har krav på ersättning för en sådan vidaresändning som avses i 42 f § och som har skett med företagets samtycke, skall företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 42 a § femte stycket.

Om ett radio- eller televisionsföretag har krav på ersättning för en sådan vidaresändning som avses i 42 f § och som har skett med företagets samtycke, ska företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 42 a § femte stycket.

⁴ Senaste lydelse 2005:359.

49 §⁵

Den som har framställt en katalog, en tabell eller ett annat dylikt arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller vilket är resultatet av en väsentlig investering har uteslutande rätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet framställdes. Om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten inom femton år från framställningen, gäller dock rätten till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14, 16–22, 25–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 f §§ ska tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14, 16–22, 25–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 g §§ ska tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Avtalsvillkor som utvidgar framställarens rätt enligt första stycket till ett offentliggjort arbete är ogiltiga.

49 a §⁶

Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16–20 a och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 k–28, 31–38, 41, 42, 42 a–42 f och 50–52 §§ *skall* tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16–20 a och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 k–28, 31–38, 41, 42, 42 a–42 g och 50–52 §§ *ska* tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.

⁵ Senaste lydelse 2010:697.

⁶ Senaste lydelse 2007:521.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister

Prop. 2010/11:33

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag tillämpas när det uppkommer en tvist om ingåendet av ett avtal som utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 42 b–42 d §§ eller, *såvitt* gäller vidareändring genom kabel, 42 f § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister som kan uppkomma dels till följd av hänvisningarna till 42 b–42 d och 42 f §§ i 45, 46, 49 och 49 a §§ lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om exemplarframställning *skall* ingås med svenska radio- eller televisionsföretag eller avtal om vidareändring genom kabel *skall* ingås med radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag tillämpas när det uppkommer en tvist om ingåendet av ett avtal som utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 42 b, 42 c, 42 d eller 42 g § eller, *när det* gäller vidareändring genom kabel, 42 f § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister som kan uppkomma dels till följd av hänvisningarna till 42 b–42 d, 42 f och 42 g §§ i 45, 46, 48, 49 och 49 a §§ lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om exemplarframställning *ska* ingås med svenska radio- eller televisionsföretag eller avtal om vidareändring genom kabel *ska* ingås med radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.

¹ Senaste lydelse 2005:361.

Frågan om möjligheterna att återanvända det material som finns i radio- och tv-företagens arkiv har varit aktuell under lång tid. Såväl Europarådet som Nordiska Rådet och Nordiska Ministerrådet har vid olika tillfällen framfört önskemål om att man ska utarbeta rättsliga lösningar för att göra det enklare att utnyttja materialet i arkiven.

De nordiska radio- och tv-företagen tog gemensamt upp frågan om s.k. döda arkiv i en skrivelse den 13 augusti 2001 till Nordiska Ministerrådet där man uttalade att frågan om utnyttjanden av dessa arkiv fortfarande inte var löst och att lagstiftarens medverkan var nödvändig. Till skrivelsen var fogad en rapport upprättad av Danmarks Radio där problemen beskrevs närmare.

I samband med genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, 22.6.2001 s. 10, Celex 32001L0029) framförde Sveriges Television AB, Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB önskemål om ett antal avtalslicensbestämmelser för att underlätta rättighetsklareringen vid vissa tillgängliggöranden av upphovsrättsligt skyddade verk och prestationer. En av dessa avtalslicenser avsåg att förenkla rättighetsklareringen vid återanvändning av verk i företagens programarkiv. På grund av den knappa tidsramen för genomförandet av direktivet uttalades i propositionen att dessa frågor skulle övervägas i ett senare skede när direktivet hade genomförts (prop. 2004/05:110 s. 243).

I de danska, finska och norska upphovsrättslagarna infördes däremot i samband med genomförandet av EG-direktivet särskilda avtalslicensbestämmelser för att förenkla rättighetsklarering vid återanvändning av verk av programföretagens arkiv.

Frågan aktualiserades på nytt av de nämnda svenska radio- och tv-företagen i en skrivelse till Näringsdepartementet den 13 april 2005 (dnr 2005/3690/ITFOU) med anledning av arbetet på en proposition om insatser på IT-området. I skrivelsen pekade företagen på behovet av en avtalslicensbestämmelse för att förenkla rättighetsklareringen.

Den 20 september 2007 uppvaktade Sveriges Radio AB och Sveriges Television AB Justitiedepartementet i frågan (dnr 2007/7351/L3). Från programföretagen framfördes då åter att frågan var mycket angelägen för programföretagen samt att en avtalslicensbestämmelse borde omfatta såväl återutsändning som överföring till allmänheten på begäran, dvs. på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Vidare framfördes önskemål om att bestämmelserna skulle omfatta samtliga rättighetshavare som kan vara aktuella i sammanhanget.

Den 23 november 2007 inkom Sveriges Radio AB och Sveriges Television AB med en gemensam skrivelse till Justitiedepartementet i vilken synpunkterna utvecklades ytterligare (dnr 2007/7351/L3). I skrivelsen anförde bolagen bl.a. att bestämmelsen borde omfatta all överföring till allmänheten.

Inom Justitiedepartementet utarbetades under 2008 en departementspromemoria med förslag till en ny avtalslicensbestämmelse för återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material som finns i radio- och tv-företagens programarkiv (Ds 2008:15).

En sammanfattning av promemorian och promemorians lagförslag finns i *bilaga 1 och 2*. Promemorians lagförslag har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En remissammanställning finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2008/2099/L3).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 23 juni 2010 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

I propositionen har vissa redaktionella ändringar gjorts.

4 Gällande rätt

4.1 Grundläggande drag i upphovsrättslagen

Bestämmelser om upphovsrätt finns i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, i fortsättningen upphovsrättslagen. Kompletterande bestämmelser finns i två förordningar. Den ena är upphovsrättsförordningen (1993:1212), som innehåller verkställighetsföreskrifter till vissa bestämmelser i lagen. Den andra är internationella upphovsrättsförordningen (1994:193), som innehåller regler om tillämpning av upphovsrättslagens bestämmelser i förhållande till andra länder och områden.

Upphovsrätten är den rätt som författare, kompositörer, konstnärer och andra upphovsmän har till sina verk. Upphovsrätten omfattar resultatet av varje skapande verksamhet som uppnår en viss grad av originalitet (verkshöjd). Exempel på verk är romaner, noveller, filmer, tidningar och tidskrifter, dikter, musikaliska verk, sceniska verk, målningar och andra konstverk. Också datorprogram är verk i lagens mening.

Den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har enligt lagen vissa rättigheter till detta. Dessa rättigheter är dels ekonomiska, dels ideella. De ekonomiska rättigheterna innebär en rätt att föfoga över verket i två hänseenden (2 § upphovsrättslagen). För det första har upphovsmannen en ensamrätt att framställa exemplar av verket. För det andra har upphovsmannen ensamrätten att göra verket tillgängligt för allmänheten. Detta kan ske på fyra olika sätt, nämligen genom att verket överförs till allmänheten, genom att verket framförs offentligt, genom att exemplar av verket visas offentligt och genom att exemplar av verket bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller annars sprids till allmänheten. Rättigheterna innebär att ingen annan än upphovsmannen får använda verket utan upphovsmannens samtycke.

Också de ideella rättigheterna kan delas in i två delar. Den ena innebär att upphovsmannen har rätt att i den omfattning och på det sätt som god

sed kräver bli angiven när exemplar av hans eller hennes verk framställs eller när verket görs tillgängligt för allmänheten. Den andra innebär att han eller hon har en rätt att sätta sig emot att verket ändras så att hans eller hennes litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks eller att verket görs tillgängligt för allmänheten i en sådan form eller i ett sådant sammanhang att hans eller hennes litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks (3 § upphovsrättslagen).

I de ekonomiska ensamrättigheterna finns en rad inskränkningar som är föreskrivna av hänsyn till olika allmänna eller enskilda intressen. Det är exempelvis tillåtet att utan tillstånd från upphovsmannen men under vissa förutsättningar framställa ett eller några få exemplar av offentliggjorda verk för privat bruk, att göra citat, att framställa och sprida exemplar inom vissa arkiv och bibliotek samt att framställa exemplar för personer med funktionshinder. Ett radio- eller tv-företag som har rätt att sända ut ett verk får också göra en s.k. efemär, dvs. tillfällig, upptagning för användning i företagets utsändningar.

Såväl de ekonomiska som de ideella upphovsrättigheterna varar som huvudregel under upphovsmannens livstid och därefter 70 år efter dödsåret.

I upphovsrättslagen finns också bestämmelser om s.k. avtalslicenser. Dessa ingår numera i ett särskilt kapitel, 3 a kap. En avtalslicens gäller för utnyttjande av verk på visst sätt när ett avtal har ingåtts om utnyttjande av verk på sådant sätt med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området (42 a §). Avtalslicensen ger användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän inte företräds av organisationen. På så sätt underlättas möjligheterna att få till stånd avtal om användning, t.ex. när det är svårt att hitta samtliga rättighetshavare. Användning av skyddade verk genom avtalslicens är en lösning som är typisk för de nordiska länderna.

I 3 a kap. finns bestämmelser om de olika situationer då man med stöd av en avtalslicens kan få rätt att utnyttja verk. Dessa situationer är framställning av exemplar inom myndigheter, företag och organisationer m.fl. (42 b §), framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet (42 c §), arkivs och biblioteks möjligheter att överföra verk till allmänheten (42 d §), utsändning i ljudradio och television (42 e §) och slutligen vidareändring av verk som ingår i en ljudradio- eller televisionsutsändning (42 f §).

I 5 kap. upphovsrättslagen finns regler om vissa upphovsrätten närstående rättigheter, framför allt de utövande konstnärernas rättigheter till sina framföranden, de rättigheter som framställare av upptagningar av ljud eller av rörliga bilder har till sina upptagningar samt radio- och tv-företagens rättigheter att förfoga över sina utsändningar. Till de s.k. närstående rättigheterna hör också det särskilda skyddet för databaser och andra sammanställningar och för fotografier som inte har upphovsrätligt skydd.

Intrång i de rättigheter som upphovsrättslagen ger kan medföra straff, skadestånd och andra typer av sanktioner.

Upphovsrättslagen bygger till stor del på bestämmelser i internationella överenskommelser som Sverige är bundet av. De konventioner som har störst betydelse för innehållet i upphovsrättslagen är Bernkonventionen och Romkonventionen. Till följd av dessa överenskommelser är upphovsrättslagen i betydande utsträckning också tillämplig i förhållande till utländska verk och prestationer. I samband med att Världshandelsorganisationen (World Trade Organisation, WTO) bildades år 1994 antogs inom organisationen en immaterialrättslig överenskommelse, Avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter. Avtalet är känt som TRIP:s-avtalet och ratificerades av Sverige och trädde i kraft 1996.

Av intresse för detta ärende är även de två fördrag som tillkom vid en diplomatkonferens i december 1996 inom ramen för Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (WIPO), nämligen WIPO-fördraget om upphovsrätt (WCT) och WIPO-fördraget om framföranden och fonogram (WPPT). Genom dessa fördrag uppdaterades det internationella skyddet för upphovsrätten respektive för utövande konstnärer och fonogramproducenter, framför allt när det gäller utnyttjanden i den digitala miljön. En av nyheterna i dessa fördrag var införandet på internationell nivå av en tydlig ensamrätt för de nämnda kategorierna av rättighetshavare när det gäller tillhandahållande av skyddat material "on-demand", dvs. på begäran av enskilda. Sverige ratificerade fördragen gemensamt med Europeiska Unionen och resterande medlemsstater den 14 december 2009.

Den svenska upphovsrätten regleras också i hög grad av olika EU-direktiv som har genomförts i svensk rätt. Ett av de viktigaste direktiven är det förut nämnda direktivet 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av olika aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället. Detta genomfördes i svensk rätt genom lagändringar i upphovsrättslagen som trädde i kraft den 1 juli 2005 (SFS 2005:359).

EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället innehåller inte några särskilda regler om tillgången till verk och prestationer i radio- och tv-företagens arkiv. Däremot finns i skäl 18 i direktivet ett generellt uttalande om att direktivet inte påverkar bestämmelser i medlemsstaterna när det gäller förvaltning av rättigheter, t.ex. kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan. Uttalandet innebär bl.a. att en avtalslicens inte betraktas som en inskränkning i direktivets mening. Med hänvisning till detta konstaterades i samband med genomförandet att direktivet inte hindrar att nya avtalslicensbestämmelser införs (se prop. 2004/05:110 s. 245). Vidare anges i skäl 26 att kollektiva licensavtal ska uppmuntras när det gäller sådana tjänster som programföretag tillhandahåller på begäran och som avser radio- och tv-program innehållande musik från kommersiella fonogram.

Upphovsrättslagen innehåller flera olika bestämmelser som har betydelse för radio- och tv-företagens utsändningsverksamhet. I 42 e § finns en avtalslicensbestämmelse som ger ljudradio- och tv-företag rätt att sända ut verk, om avtalslicens gäller. Endast utgivna litterära och musikaliska verk samt offentliggjorda konstverk får sändas ut enligt bestämmelsen. Det innebär att sceniska verk och filmverk inte omfattas (se bl.a. prop. 1993/94:109 s. 33). För att ett radio- eller tv-företag ska få utnyttja bestämmelsen krävs ett tillstånd från regeringen. Rätten till utsändning gäller inte om upphovsmannen har förbjudit företaget att sända ut verket eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att han motsätter sig utsändningen. Avtalslicensbestämmelsen fanns ursprungligen i 22 § andra stycket upphovsrättslagen och infördes redan i samband med upphovsrättslagens tillkomst 1960.

Avtalslicensbestämmelsen i 42 e § gäller endast för utsändning och alltså inte för överföring på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer (jfr 2 § 3 stycket 1). Ett radio- eller tv-företag som vill tillhandahålla program över Internet kan alltså inte använda sig av möjligheten till avtalslicens.

Avtalslicensbestämmelsen i 42 e § omfattar inte heller sådana rättigheter som utövande konstnärer eller ljud- och bildproducenter har till sina prestationer (jfr 45 och 46 §§). Det innebär att radio- och tv-företagen inför en utsändning som utgångspunkt måste ingå särskilda avtal med t.ex. skådespelare och filmproducenter som har rättigheter till någon del av tv- eller radioproduktionen.

I 47 § finns dock en bestämmelse som bl.a. ger radio- eller tv-företag möjlighet att sända ut ljudupptagningar utan att först kontakta exempelvis musiker och ljudproducenter som har rättigheter till upptagningen. Rättighetshavarna har rätt till ersättning. Ett radio- eller tv-företag som exempelvis vill tillhandahålla en ljudupptagning över Internet på begäran kan däremot inte göra det med stöd av denna reglering utan måste kontakta rättighetshavarna först.

5 Nordiska förhållanden

5.1 Inledning

I Sverige finns inte några särskilda upphovsrättsliga regler för radio- och tv-företagens återanvändning av material. Det betyder att företagen inför en återutsändning eller annan återanvändning av sina produktioner måste förhandla med samtliga involverade rättighetshavare, om inte en återanvändning täcks av sådana avtal som redan har ingåtts eller, för en specifik situation, av någon annan bestämmelse i upphovsrättslagen. I Danmark, Finland och Norge finns däremot sedan några år tillbaka särskilda avtalslicensbestämmelser som omfattar återutnyttjanden av radio- och tv-företagens material. Nedan följer en översikt över bestämmelserna i dessa länder.

Bestämmelser om avtalslicens för att möjliggöra utnyttjande av material i radio- och tv-företagens arkiv infördes i Danmark år 2002 i samband med genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället. Bestämmelserna togs in i en ny paragraf, § 30 a Ophavsretsloven (Forslag til Lov om ændring af ophavsretsloven, Gennemførelse af infosoc-direktivet, nye avtalslicenser m.v. 2002-03 L 19). Offentliggjorda verk som ingår i Danmarks Radios eller TV 2:s egna produktioner kan återutsändas och göras tillgängliga på ett sådant sätt att allmänheten kan få tillgång till dem på en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Med egna produktioner avses även produktioner som är beställda av radio- eller tv-företagen för att sändas ut i radio eller tv. Det avgörande är att de helt eller delvis har finansierats av radio- eller tv-företaget. Spelfilm och liknande som ingår i biografernas allmänna repertoar omfattas däremot inte av begreppet egna produktioner. (Se 2002-03 L 19 s. 39).

Det finns också rätt till sådan exemplarframställning som är nödvändig för utnyttjandet.

I paragrafen finns en tidsgräns som innebär att den endast omfattar verk som ingår i produktioner som har sänts ut första gången före den 1 januari 2007.

Tidsgränsen var tidigare den 1 januari 1998 men ändrades år 2008 (Lov nr. 231 af 08/04/2008) till den 1 januari 2007. Bakgrunden till den ändrade tidsgränsen var framför allt att det hade framkommit att det också avseende produktioner som sänts ut efter den 1 januari 1998 fanns ett behov för radio- och tv-företagen att kunna ingå avtal med avtalslicensverkan (2007-08 L 58 avsnitt 3.3.3).

Upphovsmannen kan meddela förbud mot användningen och då gäller inte bestämmelsen.

Den särskilda avtalslicensbestämmelsen är även tillämplig på samtliga närstående rättighetshavares rättigheter till sina prestationer utom radio- och tv-företagens rättigheter till sina utsändningar, dvs. den s.k. signalrätten.

I Danmark har i april 2007 träffats ett avtal med stöd av avtalslicensbestämmelsen (DR Arkivaftalen 2007).

5.3 Finland

I Finland infördes i samband med genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället bestämmelser om avtalslicens för utnyttjande av radio- och tv-företagens arkiv genom en ny paragraf, 25 g §, i upphovsrättslagen (RP 28/2004). Paragrafen trädde i kraft den 1 januari 2007. Ett sändarföretag får återutsända ett offentliggjort verk som ingår i ett av företaget producerat tv-program som har utsänts före den 1 januari 1985. Detta gäller dock inte om upphovsmannen har förbjudit utsändning av verket. Det finns inte någon rätt att överföra verken till allmänheten på begäran. Motsvarande rätt finns i förhållande till framställare av kataloger och databaser samt fotografer men inte till övriga närstående rättighetshavare. Endast verk som ingår i tv-program

omfattas, eftersom arkiverade radioprogram har ansetts kunna utsändas genom avtalslicensen för ursprunglig utsändning enligt 25 f § (se RP 28/2004 s. 106).

Prop. 2010/11:33

I Finland har något avtal ännu inte träffats med stöd av bestämmelsen.

5.4 Norge

Också i Norge infördes avtalslicensbestämmelser för utnyttjande av radio- och tv-företagens arkiv genom lagstiftning i samband med genomförandet av EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället. Detta skedde genom lag den 17 juni 2005, som trädde i kraft den 1 juli 2005 (Ot. prp. nr. 46 2004-2005). Enligt bestämmelserna som finns i 32 § åndsverkloven har Norsk rikskringkastning och andra som har tillstånd till utsändningar rätt, om förutsättningarna för avtalslicens är uppfyllda, att använda ett offentliggjort verk i sina samlingar vid en ny utsändning ("kringkastning") eller vid en överföring till allmänheten på ett sådant sätt att den enskilde själv kan välja tidpunkt och plats för tillgången till verket.

Rätten gäller endast för verk som utsänts före den 1 januari 1997 och som ingår i företagens egna produktioner. Vad som avses med begreppet egna produktioner bör enligt motiven bestämmas i det konkreta fallet. En av sändarföretaget helt eller delvis finansierad produktion är att anse som egen produktion medan inköpta program och liknande inte omfattas av begreppet. (Se Ot. prp. nr. 46 2004-2005 s. 150).

Rätten gäller inte om upphovsmannen har meddelat ett förbud mot användningen eller om det annars finns särskild anledning att anta att han eller hon motsätter sig sådan användning.

Motsvarande gäller även i förhållande till närstående rättighetshavares rätt till sina prestationer.

Förhandlingar pågår om ett avtal med stöd av avtalslicensbestämmelsen men något sådant har såvitt är känt ännu inte träffats.

6 Avtalslicens för återanvändning av verk som ingår i radio- och televisionsföretagens produktioner

6.1 Nuvarande ordning

En avtalslicens innebär att ett avtal om användning av ett verk träffas mellan å ena sidan en representativ organisation av rättighetshavare och å andra sidan en användare av verk. Avtalet binder under vissa förutsättningar även rättighetshavare utanför den avtalslutande organisationen. Avtalslicensen ger alltså användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän, såväl svenska som utländska, inte företräds av organisationen. På så sätt

förenklas rättighetsklarereringen och möjligheterna att få till stånd ett avtal om användning förbättras.

Som redan framgått finns i Sverige inte några särskilda upphovsrättsliga regler för återanvändning av det material som finns i radio- och tv-företagens arkiv. Inför en återutsändning eller annan återanvändning av tidigare produktioner måste företagen förhandla med samtliga involverade rättighetshavare, om inte en återanvändning täcks av sådana avtal som redan har ingåtts eller eventuellt, i en specifik situation, omfattas av någon annan bestämmelse i upphovsrättslagen.

Flera rättighetshavarorganisationer har träffat avtal med radio- och tv-företag avseende vissa typer av överföring till allmänheten, avtal som är förhållandevis omfattande.

6.2 Införandet av en ny avtalslicensbestämmelse

Regeringens förslag: En ny avtalslicensbestämmelse ska införas i upphovsrättslagen. Bestämmelsen ska ge radio- och televisionsföretag rätt att, om avtalslicens gäller, återanvända verk.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 32).

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. Ett fåtal remissinstanser avstyrker dock helt eller i huvudsak förslaget. *Svenska Förläggareföreningen* anför därvid att förslaget måste vara tydligare så att upphovsmännens legitima intressen tillvaratas på ett bättre sätt. *Tidningsutgivarna* framför principiella invändningar mot att på allt fler områden lösa uppkomna problem med hjälp av avtalslicenser och efterlyser andra rättsliga lösningar. *Bildleverantörernas Förening* framför en rad invändningar som närmast kan betecknas som mer allmän kritik mot avtalslicenssystemet. Därutöver anför föreningen att förslaget, såväl innehållsmässigt som beträffande omfattning i tid, är alltför omfattande. *Filmproducenternas rättighetsförening* anför som villkor för förslagets genomförande bl.a. att kanalerna måste rapportera om användningen och att användningen ska ersättas utifrån en rimlig marknadsprissättning. *Svenska Filminstitutet* med flera remissinstanser anser att användning av en avtalslicens endast bör komma i fråga när det inte går att spåra rättighetshavarna. *Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS)*, *Föreningen Copyswede* och *Sveriges Författarförbund* påpekar att det i princip är det föräldralösa materialet (orphan works) som motiverar införandet av den föreslagna avtalslicensbestämmelsen. Författarförbundet framhåller också att sådant material torde vara vanligast förekommande i public service företagens arkiv, som sträcker sig långt tillbaka i tiden.

Skälen för regeringens förslag: Sveriges Radio AB:s och Sveriges Television AB:s arkiv innehåller en stor mängd material som lagrats under lång tid, ibland ända från företagens tillkomst, alltså sedan 50 år tillbaka. Det handlar om ett stort material inom vitt skilda områden, i vissa fall om helt unika produktioner. Upptagningarna speglar i hög grad

Sveriges utveckling och är därför en viktig del av vårt lands kulturarv. Företagen får dagligen motta önskemål från tittare eller lyssnare som vill få ta del av detta äldre material, som är av intresse för såväl äldre som yngre publik. Företagen önskar därför kunna återutnyttja det arkiverade materialet och tillgängliggöra det för allmänheten.

Sådana återutnyttjanden stöter emellertid på problem. Många produktioner ligger långt tillbaka i tiden och det kan vara svårt, ibland nästan omöjligt, att identifiera samtliga rättighetshavare för att klarera rättigheterna. En tillkommande svårighet är att rättigheterna kan ha gått i arv, ibland i flera led. Det finns ofta ett stort antal rättigheter till ett och samma program och därmed många rättighetshavare som måste spåras för att ge tillstånd till en återanvändning. Vidare har teknikutvecklingen bidragit till att det nu finns nya möjligheter att tillhandahålla materialet. Vid den tidpunkt då produktionerna kom till fanns inte någon möjlighet att förutse de olika typer av utnyttjanden som nu är möjliga, t.ex. tillgängliggörande över Internet. De äldre avtal som företagen har träffat med rättighetshavare om återutnyttjande av materialet reglerar inte dessa nya former av utnyttjanden. Sådana utnyttjanden kräver därför att avtalen omförhandlas med de problem som detta för med sig, särskilt när det gäller att identifiera och få kontakt med ett stort antal rättighetshavare.

Ett sätt att inom upphovsrättslagstiftningens ram underlätta rättighetsklareringen är att införa en möjlighet till avtalslicens för dessa fall.

Bakgrunden till avtalslicenssystemet var ett behov av att på områden där massutnyttjanden förekommer enkelt kunna klarera nödvändiga rättigheter. Den första avtalslicensbestämmelsen som introducerades i upphovsrättslagen rörde just radio- och tv-området och syftade till att förenkla rättighetsklareringen vid primär utsändning av framför allt musikaliska verk men även litterära verk i radio och tv. Därefter har ett antal andra avtalslicensbestämmelser tillkommit i upphovsrättslagen. Upphovsrätsutredningen föreslår i sitt delbetänkande, som bereds i Regeringskansliet, att möjligheterna till avtalslicens utökas och att en ny generell avtalslicens införs (se SOU 2010:24 s. 276).

Regeringen konstaterar att avtalslicenssystemet har visat sig vara ett välfungerande och praktiskt sätt att lösa frågan om rättighetsklarering, särskilt i sådana situationer där utnyttjanden av en stor mängd skyddade verk eller prestationer förekommer. Användarna får på ett enkelt sätt de rättigheter som krävs för det aktuella nyttjandet medan rättighetshavarna kan förlita sig på att erforderliga avtal ingås och att ersättning betalas för nyttjandet av det upphovsrättsligt skyddade materialet. Denna lösning av rättighetsklareringen är alltså i allmänhet till fördel både för rättighetshavarna och för användarna.

Avtalslicensreglerna har alltså kommit till för att lösa just den typ av situationer som det nu är fråga om. En ny avtalslicensbestämmelse skulle ge radio- och tv-företagen bättre möjligheter att kunna återutnyttja material när det är svårt eller omöjligt att träffa individuella avtal med rättighetshavarna, exempelvis vid nyttjanden av föräldralösa verk. Den utsträckta verkan som ett avtal om avtalslicens får såvitt avser verk och prestationer av det slag som avtalet omfattar skulle innebära att radio- och tv-företagen kan återutnyttja även sådant material. Erfarenheterna av de befintliga avtalslicensbestämmelserna är goda, vilket också

återspeglas i det positiva remissutfallet. Som tidigare har nämnts har man infört särskilda avtalslicensbestämmelser i Danmark, Finland och Norge för att möjliggöra återutnyttjande av verk som finns i radio- och tv-företagens arkiv i dessa länder. Såväl Europarådet som Nordiska rådet har vidare uppmanat till rättsliga lösningar som innebär möjligheter till förenklad rättighetsklarering vid återanvändning av verk som finns lagrade i radio- och tv-företagens arkiv.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns starka skäl för att även i Sverige införa en avtalslicens för återanvändning av det material som finns i radio- och tv-företagens produktioner.

Svenska förläggareföreningen invänder att en sådan ordning måste vara tydligare än promemorians förslag så att upphovsmännens legitima intressen tillvaratas på ett bättre sätt. Föreningen ifrågasätter särskilt om förslaget är förenligt med den s.k. trestegsregel som finns i EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället.

Enligt trestegsregeln får de undantag och inskränkningar som en medlemsstat kan föreskriva med stöd av direktivet endast tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket eller annat alster och som inte oskäligt inkräktar på rättighetshavarens legitima intressen. Bestämmelser om avtalslicenser anses inte vara inskränkningar i EU-rättslig mening (se skäl 18 i EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället) och något hinder mot att införa nya avtalslicensbestämmelser har inte ansetts föreligga (se prop. 2004/05:110 s. 245). Som framgått ovan torde i allmänhet rättighetsklarering som sker med stöd av en avtalslicensbestämmelse vara till fördel för såväl rättighetshavarna som användarna. Dessutom erbjuder en avtalslicensbestämmelse endast berörda aktörer en möjlighet till kollektiv licensiering på det aktuella området. Någon skyldighet att ingå avtal med stöd av en avtalslicensbestämmelse finns alltså inte. För det fall parterna i enskilda fall önskar träffa ett avtal om avtalslicens föregås detta i regel av förhandlingar parterna emellan, varvid avtalslicensens omfattning m.m. lämpligen diskuteras och regleras i avtalet. Parterna har alltså goda möjligheter, och dessutom all anledning, att inom ramarna för avtalslicensbestämmelsen själva bestämma hur avtalet ska preciseras och göras tillräckligt tydligt.

Liknande invändningar mot förslaget framförs av *Filmproducenternas rättighetsförening*, som efterlyser en skyldighet för radio- och tv-företagen att rapportera om sin återanvändning samt framhåller att användningen måste ersättas utifrån en rimlig marknadsprissättning. Också detta är frågor som enligt regeringens mening kan och bör regleras i de avtal som avtalslicensbestämmelsen förutsätter. Härvidlag bör naturligtvis avtalsfrihet råda. Även *Svenska Filminstitutets* invändning att en användning av avtalslicens endast ska komma i fråga när det inte går att spåra rättighetshavarna rör sådant som i princip kan regleras i avtalen. Det är enligt regeringens mening inte lämpligt att begränsa avtalslicensbestämmelsens tillämplighet till endast situationer där det inte går att spåra rättighetshavarna. Den typen av begränsning finns inte heller beträffande övriga avtalslicensbestämmelser.

Sammanfattningsvis kan regeringen inte se att det finns några bärande skäl mot att införa en avtalslicens för återanvändning av det material som finns i radio- och tv-företagens produktioner.

Det bör därför införas en särskild bestämmelse i upphovsrättslagen som ger radio- och tv-företag rätt att, om avtalslicens gäller, återanvända verk. Bestämmelsen bör tas in i 3 a kap. och få beteckningen 42 g §. I de följande avsnitten behandlas den närmare utformningen och avgränsningen.

6.3 Vilka radio- och televisionsföretag bör få rätt att utnyttja avtalslicensbestämmelsen?

Regeringens förslag: Avtalslicensbestämmelsen ska gälla för samtliga radio- och televisionsföretag.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 36)

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. *Svea hovrätt* efterlyser en närmare analys av den föreslagna avtalslicensbestämmelsens praktiska tillämpning på utländska programföretag och anför i det sammanhanget att det möjligen kan finnas anledning att ytterligare överväga att begränsa bestämmelsens räckvidd när det gäller vilka företag som berörs. *Sveriges Advokatsamfund* anser att en ordning motsvarande den som stadgas i 42 e § upphovsrättslagen bör övervägas, dvs. att avtalslicensen endast ska omfatta de radio- och tv-företag som regeringen beslutar i enskilda fall.

Skälen för regeringens förslag: Problemen med rättighetsklarering varierar beroende på hur gamla och stora samlingar av material de olika sändarföretagen har. De sändarföretag som har gjort särskilda framställningar om införande av en avtalslicens på detta område (Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB) har gamla arkiv. Avtalslicensbestämmelsen bör till att börja med gälla för dessa företag.

Lagstiftningen bör ges en så generell utformning som möjligt. Inget har framkommit som tyder på att andra sändarföretag skulle sakna intresse av en möjlighet att kunna använda en avtalslicens av det nu aktuella slaget. Det kan i stället noteras att *TV4* i sitt remissvar välkomnar förslaget till ny avtalslicens på området. Den nya avtalslicensbestämmelsen bör därför inte utformas så att den anger vissa bestämda radio- och tv-företag. Frågan är då om en avgränsning bör göras på något annat sätt.

En möjlighet är att i likhet med vad som föreskrivs i 42 e § upphovsrättslagen ange att den nu aktuella avtalslicensbestämmelsen ska tillämpas med avseende på de radio- och tv-företag som regeringen i enskilda fall beslutar. En annan möjlighet är att på annat sätt närmare definiera de företag som ska kunna ingå avtal med stöd av avtalslicensbestämmelsen. I Norge gäller t.ex. bestämmelserna till förmån för de företag som har rätt att sända ut radio och tv.

Av samtliga avtalslicensbestämmelser i upphovsrättslagen är det för närvarande bara den i 42 e § som förutsätter ett särskilt beslut från regeringen. Övriga avtalslicensbestämmelser har alltså inte den

konstruktionen. Dessutom föreslår Upphovsrättsutredningen att kravet på tillstånd från regeringen ska tas bort och att 42 e § alltså också ska gälla för samtliga radio- och tv-företag (se SOU 2010:24 s. 263). Avtalslicensbestämmelserna i 42 b–42 d och 42 f §§ har inte föranlett några särskilda tillämpningsproblem när det gäller frågan om avtalspart på användarsidan. Inte heller har det framkommit något behov av att avgränsa den nu aktuella bestämmelsen på det sättet att den skulle förutsätta ett särskilt beslut från regeringen i fråga om vilka som skulle få rätt att utnyttja bestämmelsen. Regeringen anser därför inte att en sådan ordning bör införas.

Om de aktuella företagen anges mera generellt och det hänvisas till att bestämmelsen gäller för de företag som har tillstånd för sändningar, blir frågan beroende av annan lagstiftning som bygger på andra grunder än den upphovsrättsliga. I likhet med promemorian anser regeringen att inte heller en sådan ordning är lämplig.

Eftersom antalet radio- och tv-företag är relativt begränsat, bör det vara tillräckligt att, på sätt som gjorts i Finland, ange att bestämmelsen gäller för radio- och tv-företag generellt. Regeringens slutsats är alltså att bestämmelsen bör gälla för samtliga radio- och tv-företag, såväl svenska som utländska.

Förslaget innebär att även de kommersiella radio- och tv-bolagen kommer att omfattas, förutsatt att den svenska upphovsrättslagen över huvud taget är tillämplig på deras förfoganden (jfr avsnitt 6.4). Avtalslicensen avser naturligtvis att underlätta rättighetsklareringen för sändarföretag som riktar sig till den svenska marknaden. Även när så är fallet kan det dock finnas situationer då den svenska upphovsrättslagen inte är tillämplig på de förfoganden som är aktuella. Exempelvis finns det särskilda bestämmelser i 61 a § om satellitsändningar med en viss anknytning till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Där anges att den upphovsrättsligt relevanta åtgärden i vissa fall anses ske i det land där sändarföretaget på sitt ansvar och under sin kontroll för in upphovsrättsligt skyddade verk och andra prestationer i en oavbruten överföring till satelliten och därifrån till marken. Om sändarlandet är ett annat land än Sverige, kan resultatet alltså bli att det landets upphovsrättslag i stället ska tillämpas.

6.4 Vilka förfoganden bör omfattas?

Regeringens förslag: Avtalslicensbestämmelsen ska ge rätt att överföra verken till allmänheten. Dessutom ska den ge rätt att framställa sådana exemplar som är nödvändiga för att överföringen ska kunna ske.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 38).

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. *Svenska Förläggareföreningen* och *Patent- och registreringsverket* anser dock att avtalslicensbestämmelsen inte bör omfatta sådant tillgängliggörande som sker på begäran. *Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares*

Samarbetsnämnd (KLYS) och *Föreningen Copyswede* påpekar att det saknas en tydlig precisering såvitt avser de förfoganden som avtalslicensen ska omfatta. Med hänvisning till att frågan kan regleras i avtalslicensavtalen tillstyrker organisationerna ändå förslaget. *Bildleverantörernas Förening* väcker frågor avseende avtalslicensbestämmelsens internationella räckvidd.

Skälen för regeringens förslag: Som redovisas i promemorian har programföretagen i sina framställningar uttalat att det är viktigt att en avtalslicensbestämmelse omfattar all överföring till allmänheten, dvs. samtliga förfoganden som omfattas av 2 § tredje stycket 1 upphovsrättslagen, oavsett tekniskt tillvägagångssätt. Enligt företagen finns det behov av att kunna såväl återutsända materialet som tillgängliggöra det på begäran på olika sätt. Med återutsändning avses då både traditionella radio- och tv-utsändningar och utsändningar i datanätverk, som t.ex. Internet.

När det gäller frågan vilka förfoganden som avtalslicensbestämmelsen ska omfatta anser regeringen till att börja med att den rimligtvis bör ge rätt att sända ut materialet på nytt genom en traditionell radio- eller tv-utsändning. Det kan antas att även andra typer av sändningar, exempelvis över Internet och till mobiltelefoner, kommer att få allt större betydelse i programföretagens verksamhet framöver.

Redan i dag går programföretagens verksamhet i stor utsträckning ut på att tillhandahålla material på begäran av enskilda, exempelvis över Internet. Egenproducerat material, till vilket företagen själva redan har samtliga rättigheter, läggs ut på nätverk som Internet för att sedan ses eller höras av enskilda vid ett tillfälle som de själva väljer. Från publiken finns förstås intresse av motsvarande tittarvänliga lösningar också när det gäller att ta del av äldre arkivmaterial. Sådana tillgängliggöranden kräver förhandling med varje enskild rättighetshavare vilket, som redan har nämnts i föregående avsnitt, är en svår och ibland nästintill omöjlig uppgift.

De förfoganden som nu har nämnts omfattas samtliga av överföring till allmänheten enligt 1 kap. 2 § tredje stycket 1 upphovsrättslagen. Detta begrepp infördes den 1 juli 2005 i upphovsrättslagen som en ny underkategori till tillgängliggörande för allmänheten. Med överföring till allmänheten avses alla fall då ett verk görs tillgängligt för allmänheten från en annan plats än den (eller de) där allmänheten kan ta del av verket. Denna kategori omfattar alltså samtliga distansöverföringar av verk, såväl olika former av utsändningar som tillgängliggöranden på begäran. Det saknar betydelse om överföringen sker på trådbunden eller trådlös väg. Alla typer av överföringar som kan bli aktuella omfattas. (Prop. 2004/05:110 s. 378).

För att en avtalslicensbestämmelse av detta slag ska få avsedd verkan och inte riskera att bli omodern när de tekniska förutsättningarna för tillgängliggörande förändras, bör den vara neutral i förhållande till den teknik som används för tillgängliggörandet. Enligt regeringens mening bör den därför omfatta all överföring till allmänheten, dvs. såväl olika typer av utsändningar som tillgängliggöranden på begäran. Några ytterligare avgränsningar eller preciseringar i fråga om överföring till allmänheten bör inte göras. Som *Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS)* och *Föreningen Copyswede*

påpekar är detta frågor som bör regleras av parterna själva i avtalet, utifrån den ram som avtalslicensbestämmelsen utgör.

För att den nya avtalslicensbestämmelsen ska kunna tillämpas kan sändarföretagen också behöva framställa exemplar av verket, t.ex. ladda upp materialet på en server. I likhet med vad som gäller i Danmark bör bestämmelsen därför även avse den exemplarframställning som är praktiskt nödvändig för att överföringarna ska kunna äga rum. Andra förfoganden, t.ex. spridning av exemplar genom försäljning, utlåning eller uthyrning av upptagningar bör däremot inte omfattas.

Bildleverantörernas Förening tar upp avtalslicensbestämmelsens internationella räckvidd. Frågan berördes något i föregående avsnitt, där det konstaterades att avtalslicensbestämmelsens tillämpning förutsätter att den svenska upphovsrättslagen över huvud taget är tillämplig på radio- och tv-företagens förfoganden.

Den svenska upphovsrättslagen gäller i Sverige och som utgångspunkt är lagens effekter därför begränsade till svenskt territorium. Detta följer av den s.k. territorialitetsprincipen, som utgör en europeisk och internationellt vedertagen norm på upphovsrättsområdet och som beträffande den svenska upphovsrättslagen får anses vara underförstådd. I fråga om den nya avtalslicensbestämmelsen torde detta innebära att bestämmelsens verkan, åtminstone när det gäller överföringar till allmänheten med hjälp av Internet, i första hand kommer att vara begränsad till Sverige.

6.5 Vilket material bör omfattas?

Regeringens förslag: Avtalslicensbestämmelsen ska gälla för alla typer av offentliggjorda verk som ingår i egna eller av företaget beställda produktioner som har sänts ut i radio eller tv före den 1 juli 2005.

Promemorians förslag: Enligt promemorians förslag ska avtalslicensbestämmelsen gälla för alla typer av offentliggjorda verk som ingår i sändarföretagets egna produktioner och som finns i företagets egna arkiv. Enligt promemorians förslag omfattas alltså endast sådant material som finns förvarade i företagets egna arkiv. Av promemorians lagförslag framgår inte uttryckligen att beställda produktioner omfattas. I övrigt överensstämmer förslaget med regeringens (se promemorian s. 41).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran.

När det gäller frågan om vilka typer av verk som bör omfattas anser *Svea hovrätt* att det bör tydliggöras om de verk som ska återanvändas måste ha offentliggjorts i Sverige för att bestämmelsen ska vara tillämplig.

När det gäller avgränsningen till egna produktioner anser *Svenska Förläggareföreningen* att endast arkivmaterial som har producerats av sändarföretaget bör omfattas av avtalslicensbestämmelsen. *Svea hovrätt*, *Sveriges Advokatsamfund*, *Patent- och registreringsverket* och *Stockholms tingsrätt* efterlyser preciseringar när det gäller sådana

produktioner som har beställts och finansierats av sändarföretaget. *Svenska Filminstitutet* och *Filmproducenternas Rättighetsförening* anser att beställda produktioner bör finansieras åtminstone till hälften av sändarföretaget för att de ska betraktas som sändarföretagets egna. *Sveriges Advokatsamfund* anför att det vore önskvärt att det klargörs huruvida arkiv som sändarföretaget har förvärvat separat, exempelvis i samband med en företagsöverlåtelse, ska anses falla inom bestämmelsens tillämpningsområde.

Beträffande den föreslagna avgränsningen till verk som finns i sändarföretagens egna arkiv anför *Stockholms Universitet* att detta villkor för avtalslicensens tillämpning inte framstår som tillräckligt distinkt och självständigt. Liknande synpunkter framförs av *Svenska Tidningsutgivareföreningen*. *Sveriges Radio AB* anser att begränsningen till egna arkiv utgör ett onödigt hinder mot att radio- och tv-inspelningar ska kunna användas, bl.a. eftersom principerna för vad som ska arkiveras har skiftat genom åren. Mycket material finns enligt *Sveriges Radio AB* sparad i Statens ljud- och bildarkiv (verksamheten har numera uppgått som en del av Kungl. biblioteket). Motsvarande synpunkter framförs av *Statens ljud- och bildarkiv*, *Sveriges Television AB* och *Sveriges Utbildningsradio AB* som dessutom framhåller att visst programmaterial, i enlighet med avtal om detta, förvaras hos tredje man.

När det slutligen gäller vad som i promemorian föreslås om en särskild tidsgräns påpekar *Stockholms tingsrätt* att den föreslagna tidpunkten inte kan anses självklar. *Svenska Filminstitutet* anser att tidsgränsen är för generös gentemot radio- och tv-företagen och föreslår i stället den 1 januari 1990 som tidsgräns. Motsvarande synpunkter framförs av *Filmproducenternas Rättighetsförening*, *Sveriges Radio AB*, *Sveriges Television AB* och *Sveriges Utbildningsradio AB* förespråkar att det ska införas en rullande tidsgräns. *Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS)*, *Föreningen Copyswede*, *Svenska Förläggareföreningen* och *Sveriges Författarförbund* tillstyrker däremot särskilt promemorians förslag på denna punkt, varvid de båda sistnämnda remissinstanserna framhåller att en rullande tidsgräns inte är acceptabel.

Skälen för regeringens förslag

Vilka typer av verk bör omfattas?

Den avtalslicensbestämmelse som enligt 42 e § upphovsrättslagen gäller i fråga om primär utsändning i radio och tv omfattar inte sceniska verk och filmverk. Där måste i stället individuella avtal träffas. Som konstateras i promemorian är dock behovet och förutsättningarna i de nu aktuella fallen ofta annorlunda än vid en primär utsändning. När det har gått lång tid sedan den första sändningen kan rättigheterna exempelvis ha gått i arv i flera led och det kan över huvud taget vara svårt att långt efter den första utsändningen identifiera samtliga rättighetshavare. Denna typ av problem med rättighetsklarering kan uppkomma när det gäller samtliga verkstyper. För att bestämmelsen ska få avsedd effekt anser regeringen därför att den, på motsvarande sätt som gäller i de övriga nordiska länderna, bör omfatta samtliga typer av verk.

För att bestämmelsen ska vara tillämplig bör det, liksom i övriga nordiska länder, krävas att verken är offentliggjorda. Det är inte rimligt att rätten till sådan förenklad rättighetsklarering som bestämmelsen erbjuder gäller för sådana verk som upphovsmannen inte har gjort offentliga. Med offentliggörande avses att verket lovligen har gjorts tillgängligt för allmänheten, dvs. att det skett med upphovsmannens tillstånd (8 § upphovsrättslagen). Bestämmelsen i 8 § är enligt sin ordalydelse inte begränsad till tillgängliggöranden för allmänheten som sker i Sverige. Däremot måste verken, för att ett offentliggörande ska anses ha skett, lovligen ha gjorts tillgängliga för allmänheten på sätt som anges i 2 § tredje stycket. Motsvarande bör gälla för den nya avtalslicensbestämmelsen.

Egna produktioner

Radio- och tv-företagen har framhållit behovet av ett enklare sätt att klarera rättigheter inför en återanvändning av verk som ingår i radio- och tv-program som företagen själva har producerat. Det handlar alltså om att kunna tillgängliggöra företagens egna produktioner på nytt. Mot denna bakgrund föreslås i promemorian att avtalslicensbestämmelsen ska avgränsas till att gälla sändarföretagens egna produktioner.

I Danmark, Norge och Finland har införts ett krav på att det ska vara fråga om verk som ingår i företagens egna produktioner. Regeringen anser att den svenska bestämmelsen bör avgränsas på motsvarande sätt. Även i Sverige bör alltså det material som ska utnyttjas med stöd av avtalslicensregeln i första hand vara sådant arkivmaterial som producerats av det aktuella sändarföretaget självt.

På detta sätt utesluts material som har köpts in av företagen och sedan sänts ut, exempelvis en spelfilm. Att låta sådant material omfattas av bestämmelsen skulle enligt regeringens mening vara alltför långtgående. I dessa fall bör det alltså även fortsättningsvis krävas ett individuellt avtal.

Ofta tillkommer radio- och tv-program genom att de beställs från ett utomstående företag. Produktionerna görs alltså på uppdrag av programföretaget. Stora delar av det arkiverade materialet skulle inte kunna tillgängliggöras om inte avtalslicensbestämmelsen omfattar även de beställda produktionerna. Sådana produktioner bör vara likställda med egna produktioner. Som påpekas av *Svea hovrätt* bör detta klargöras i lagtexten.

För att det ska vara fråga om en beställd produktion i bestämmelsens mening bör det krävas att sändarföretaget helt eller delvis har finansierat den. Även andra faktorer än finansieringen kan ha betydelse, exempelvis vilket inflytande andra aktörer har haft över produktionen. Det går inte att ange exakt hur stor andel av en produktion som måste vara finansierad av sändarföretaget. För att man ska kunna tala om en beställd produktion bör dock sändarföretaget rimligen ha stått för åtminstone en betydande del av finansieringen. Vid behov kan ytterligare preciseringar i detta avseende göras i avtalen om avtalslicens.

Sveriges Advokatsamfund väcker frågan om radio- och tv-program som har förvärvats separat, t.ex. genom att ett annat företags arkiv har

övertagits, ska anses falla inom avtalslicensbestämmelsens tillämpningsområde. Produktioner som ett sändarföretag har förvärvat från ett annat företag kan varken anses vara egna produktioner eller program som sändarföretaget har beställt. Sådana förvärvade produktioner bör inte omfattas av den nya avtalslicensbestämmelsen. Annorlunda förhåller det sig vid vissa omstruktureringar. Exempelvis bör de arkiv som Sveriges Television AB tog över i samband med att det dåvarande Sveriges Radio år 1978 delades upp och Sveriges Television AB fick hand om tv-verksamheten kunna återanvändas med stöd av bestämmelsen.

Sammanfattningsvis bör alltså avtalslicensbestämmelsen gälla för verk som ingår i det aktuella företagets egna produktioner samt för sådana produktioner som har beställts av sändarföretaget.

Egna arkiv

Radio- och tv-företagen har vidare i sina framställningar framfört att behovet av förenklad rättighetsklarering gäller för återanvändning av material som finns samlat hos företagen, dvs. material som finns i deras egna arkiv. Mot den bakgrunden föreslås i promemorian att en ytterligare förutsättning för avtalslicensbestämmelsens tillämpning ska vara att verken finns i sändarföretagens egna arkiv.

Med hänsyn till de upplysningar som radio- och tv-företagen lämnar under remissförfarandet står det klart att en avgränsning i enlighet med vad som föreslås i promemorian skulle medföra att många av sändarföretagens egna produktioner inte skulle omfattas; mycket material finns sparad på annan plats än hos företagen. Behovet av en avtalslicens för återanvändning av material gör sig i lika hög grad gällande också beträffande radio- och tv-program som förvaras på annan plats än i sändarföretagens egna lokaler. En avgränsning till material som finns i sändarföretagens egna arkiv skulle därför, enligt regeringens mening, riskera att avtalslicensbestämmelsens tillämplighet begränsas på ett omotiverat sätt. Dessutom kan konstateras att det inte finns någon begränsning till sändarföretagens egna arkiv i de danska, norska och finska avtalslicensbestämmelserna på området. Regeringen anser därför att avtalslicensbestämmelsen inte bör avgränsas till att endast avse radio- och tv-program som finns i sändarföretagens egna arkiv. Avgränsningar av detta slag kan dock naturligtvis vid behov göras i avtalen om avtalslicens.

En särskild tidsgräns

En viktig fråga är vilket material som tidsmässigt ska omfattas av bestämmelsen, dvs. hur gammalt material det ska vara fråga om för att bestämmelsen ska kunna tillämpas.

I de nordiska länderna har olika tidpunkter valts. I Danmark gäller att produktionerna ska vara utsända före den 1 januari 2007. Som har redovisats ovan var tidsgränsen i Danmark tidigare den 1 januari 1998. Bakgrunden till den ändrade tidsgränsen var framför allt att det hade framkommit att det också avseende produktioner som sänts ut efter den 1

januari 1998 fanns ett behov för radio- och tv-företagen att kunna ingå avtal med avtalslicensverkan (2007-08 L 58 avsnitt 3.3.3). Dessutom har avtalsparterna i Danmark varit eniga om att tidsgränsen borde flyttas fram.

I Finland har man föreskrivit att avtalslicensbestämmelsen ska tillämpas i fråga om tv-program som sänts ut före den 1 januari 1985. Som skäl för denna tidpunkt anges i propositionen (RP28/2004 rd, s. 63) att företagens avtalspraxis utvecklades under början av 1980-talet och att en tidrymd av 20 år före ikraftträdandet ansetts vara lämplig med beaktande av utvecklingen av avtalspraxis. I Finland gäller som nämnts bestämmelsen endast återutsändning och inte tillgängliggörande på begäran.

När det gäller Norge föreskrivs att utsändningen ska ha skett före den 1 januari 1997. Man utgick från att alla avtal som ingåtts efter tillkomsten av 1996 års WIPO-fördrag skulle beakta också de nya formerna för utnyttjande och av praktiska skäl borde samma tidsgräns gälla inte bara för tillgängliggörande på begäran utan också för återutsändning (Ot.prop.nr 46 2004-2005 s. 150).

Som redovisas i promemorian har de svenska sändarföretagen framfört att avtalen om utsändning från slutet på 1990-talet till början på 2000-talet generellt sett inte omfattar tillgängliggörande på begäran samt att det därför finns ett starkt behov av en bestämmelse som också omfattar material av senare datum.

I promemorian föreslås att avtalslicensbestämmelsen ska gälla för verk som ingår i produktioner som har sänts ut i radio eller tv före den 1 juli 2005. Förslaget mottas i huvudsak positivt av remissinstanserna. Sändarföretagen anser dock att avtalslicensbestämmelsen också bör omfatta produktioner som vid respektive tidpunkt utsänts senast fem år dessförinnan, varvid en ”rullande” tidsgräns skulle uppnås. Samtidigt anser ett par remissinstanser att redan den i promemorian föreslagna tidsgränsen är allt för generös mot sändarföretagen. Ett par remissinstanser framhåller att en ”rullande” tidsgräns inte är acceptabelt.

Generellt gäller naturligtvis att ju äldre produktioner det är fråga om, desto svårare är det att få tag på och klarera rättigheterna individuellt. Som några remissinstanser påpekar omfattar dessutom nyare sändningsavtal ofta repressändningar och i vissa fall också nya former för materialets tillhandahållande, exempelvis tillgängliggörande på begäran. Enligt regeringens bedömning finns behovet av en förenklad rättighetsklarering därför framför allt beträffande material av viss ålder. Samtidigt är det självklart angeläget att avtalslicensbestämmelsen verkligen får avsedd effekt, dvs. att de problem som finns när det gäller återutnyttjanden av radio- och tv-program kan lösas.

Det finns egentligen inte någon given tidpunkt att välja för bestämmelsens tillämpning. Bedömningen av vilken tidsgräns som kan anses utgöra en rimlig avgränsning bör ske med utgångspunkt i avtalslicensbestämmelsens bakgrund och syfte.

Till stöd för den tidpunkt som föreslås i promemorian hänvisas till att den 1 juli 2005 var den tidpunkt då rätten till överföring på begäran, dvs. på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer, uttryckligen infördes i svensk rätt. Regeringen konstaterar att denna tidpunkt ligger i närheten av vad som

numera gäller i Danmark. Dessutom framstår tidpunkten som väl avvägd utifrån de utgångspunkter som har angivits ovan. Som föreslås i promemorian bör därför avtalslicensbestämmelsen lämpligen avgränsas till att avse verk som ingår i produktioner som har sänts ut i radio eller tv före den 1 juli 2005. Inför en återanvändning av material som har sänts ut därefter bör således sändarföretagen träffa individuella avtal.

Som redan har konstaterats finns behovet av en förenklad rättighetsklarering framför allt beträffande material av viss ålder. Det torde åtminstone numera stå klart för såväl sändarföretagen som andra aktörer på radio- och tv-marknaden att nya sändningsavtal bör reglera olika former av återanvändning av material. Regeringen anser därför inte att det finns skäl att införa en ”rullande” tidsgräns av det slag som sändarföretagen föreslår. Även i dessa fall bör alltså sändarföretagen träffa individuella avtal.

Den särskilda tidsgränsen utgör en väsentlig materiell begränsning av avtalslicensbestämmelsens tillämpningsområde som inte ska gälla bara övergångsvis. Tidsgränsen bör därför regleras direkt i avtalslicensbestämmelsen och inte i en övergångsbestämmelse.

6.6 Förbud mot användning och övriga villkor för tillämpning av avtalslicensbestämmelsen

Regeringens förslag: Bestämmelserna ska inte gälla om upphovsmannen hos någon av de avtalslutande parterna har meddelat förbud mot överföringen eller exemplarframställningen eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig förfogandet. För upphovsmän som inte företräds av organisationen ska gälla skyddsregler i form av rätt till samma ersättning och förmåner som tillkommer dem som organisationen företräder och en rätt att begära individuell ersättning inom tre år från det år då verket utnyttjades.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 46).

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. *TV4* framför dock att det bör finnas sakliga och objektiva skäl för att en upphovsman ska kunna meddela förbud mot användning. *TV4* anser också att förslaget om förbud mot användning ”om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig förfogandena” kan leda till tolkningssvårigheter. *Bildleverantörernas Förening* framhåller att upphovsmän som har sålt sitt material många gånger kan ha gjort det med vissa förbehåll, t.ex. att publicering inte får ske på Internet. *Sveriges Television AB* och *Sveriges Utbildningsradio AB* anför att den nya avtalslicensbestämmelsen bör omfattas av bestämmelsen i 42 a § femte stycket upphovsrättslagen, vilket skulle innebära att krav gentemot den som använder upphovsrättsligt skyddat material med stöd av avtalslicensbestämmelsen endast får göras gällande av de avtalslutande organisationerna och att kraven ska framställas samtidigt.

Skälen för regeringens förslag: Enligt de flesta av avtalslicensbestämmelserna har rättighetshavaren rätt att meddela förbud mot utnyttjande av verket. Upphovsmannen kan alltså hos någon av de avtalslutande parterna meddela ett sådant förbud när det gäller framställning av exemplar hos myndigheter m.fl. (42 b §), framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet (42 c §) och arkivs och biblioteks möjligheter att överföra verk till allmänheten m.m. (42 d §). När det gäller utsändning i ljudradio eller tv får utsändning inte ske om upphovsmannen har förbjudit företaget att sända ut verket eller det av andra skäl finns särskild anledning att anta att han eller hon motsätter sig utsändningen (42 e §). Exempel på detta kan vara om upphovsmannen har ändrat uppfattning i konstnärligt, politiskt eller religiöst hänseende och inte vill att en tidigare uppfattning ska ges ny spridning. Ett annat exempel kan vara om verket har fått kritik och upphovsmannen inte vill ge ytterligare offentlighet åt verket (se prop. 1960:17 s. 153).

I enlighet med vad som gäller enligt de flesta avtalslicensreglerna och även i de övriga nordiska länderna bör först och främst föreskrivas att utnyttjande med stöd av avtalslicensbestämmelsen inte ska få ske om upphovsmannen har meddelat förbud mot användningen.

TV4 menar att det måste finnas sakliga och objektiva skäl för att en upphovsman ska kunna meddela förbud mot användning. Regeringen vill dock för sin del betona att möjligheten att meddela förbud är viktig för avtalslicensbestämmelsernas legitimitet. Förbudsmöjligheten bör därför inte utan vidare begränsas. Dessutom kan konstateras att den nuvarande ordningen för förbud mot utnyttjande såvitt framkommit fungerar väl. Upphovsmannen bör alltid ha rätt att meddela förbud mot utnyttjandet och någon motivering bör han eller hon inte vara skyldig att lämna.

Som anges i promemorian bör ett förbud, i likhet med vad som gäller enligt avtalslicensbestämmelserna i 42 b–42 d §§, kunna meddelas antingen hos företaget eller den avtalslutande organisationen.

När det sedan gäller frågan om ytterligare undantag från bestämmelsens tillämplighet bör göras, blir i stort sett samma överväganden aktuella som de som ligger till grund för 42 e §. Situationer där en upphovsman har ändrat uppfattning eller har fått dålig kritik eller det finns någon annan anledning att anta att upphovsmannen inte önskar att verket ska få utnyttjas igen torde förekomma i ännu högre grad när det gäller återanvändning av äldre materiel än vid en primär utsändning. Med anledning av de synpunkter som *Bildleverantörernas Förening* framför vill dock regeringen som ett ytterligare exempel på när det kan finnas anledning att göra undantag framhålla det fallet att upphovsmannen redan tidigare har gjort klart att ytterligare användning av verket inte får ske eller endast får ske på visst sätt. Slutsatsen i denna del blir alltså att avtalslicensbestämmelsen, på samma sätt som gäller i Norge, inte heller bör tillämpas om det av andra skäl finns anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig utnyttjandet.

TV4 uttrycker oro för vissa tolkningssvårigheter. Som har framgått ovan har emellertid 42 e § sedan lång tid tillbaka haft en motsvarande utformning. Det har inte framkommit att denna bestämmelse skulle ha föranlett några särskilda tillämpningsproblem.

Sammanfattningsvis bör utnyttjande med stöd av den föreslagna bestämmelsen alltså inte få ske om upphovsmannen hos någon av de

avtalslutande parterna har meddelat förbud mot överföringen eller exemplarframställningen eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig förfogandena.

I 42 a § finns ytterligare några skyddsbestämmelser till förmån för upphovsmännen som tillämpas vid ingående av avtalslicens enligt 42 b–42 d §§. Bestämmelserna innebär bl.a. att avtalsparterna får begränsa förfogandena jämfört med vad som medges enligt lagen (jfr prop. 1979/80:132 s. 88). Dessutom finns en rätt för sådana upphovsmän som inte företräds av den avtalslutande organisationen att bli behandlade på samma sätt som de upphovsmän som företräds av organisationen. Slutligen finns en rätt att begära individuell ersättning. Ersättningskravet får bara riktas mot organisationen och måste framställas inom tre år. Ett sådant förbehåll finns inte när det gäller utsändning enligt avtalslicensbestämmelsen i 42 e §. Då gäller i stället att upphovsmannen alltid har rätt till individuell ersättning men det sägs inget om att kravet måste riktas till någon särskild part och det behöver inte heller framställas inom någon särskild tid.

I promemorian föreslås att de regler som gäller för utnyttjanden enligt 42 b–42 d §§ också ska gälla vid utnyttjanden enligt den nya avtalslicensbestämmelsen. Förslaget mottas positivt av remissinstanserna.

Det kan mycket väl tänkas att parterna i avtalet vill begränsa den föreslagna avtalslicensbestämmelsen till att exempelvis endast omfatta vissa former av överföring. Som har framgått redan av tidigare avsnitt anser regeringen att detta bör vara möjligt.

I övrigt anser regeringen att samma skyddsregler bör gälla som för de flesta av de övriga avtalslicensbestämmelserna. Det kan inte finnas något behov av en ovillkorlig rätt till individuell ersättning som inte är tidsbegränsad. I likhet med vad som redan gäller för flertalet avtalslicensbestämmelser bör ett krav på ersättning framställas inom tre år och riktas till organisationen.

Slutligen framför *Sveriges Television AB* och *Sveriges Utbildningsradio AB* önskemål om att krav gentemot sändarföretag som använder upphovsrättsligt skyddat material med stöd av avtalslicensbestämmelsen endast ska få göras gällande av de avtalslutande organisationerna och att kraven ska framställas samtidigt. En specialbestämmelse med denna innebörd gäller för användning av verk enligt 42 f §, dvs. för vidareutövning av radio- och tv-utsändningar (se 42 a § femte stycket upphovsrättslagen). Det har dock inte framkommit att det mera generellt skulle föreligga särskilda behov av att på radio- och tv-området närmare reglera frågan om hur och av vem krav på ersättning för utnyttjande ska kunna framställas. Enligt regeringens mening bör denna fråga i förekommande fall i stället lösas av parterna själva. Den nya avtalslicensbestämmelsen bör alltså inte omfattas av 42 a § femte stycket.

Regeringens förslag: Den föreslagna avtalslicensbestämmelsen ska också omfatta de till upphovsrätten närstående rättigheter som tillkommer utövande konstnärer, framställare av ljud- eller bildupptagningar, radio- och tv-företag, framställare av kataloger och fotografer.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens (se promemorian s. 49).

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I de produktioner som är aktuella i sammanhanget kan ingå inte bara rättigheter som tillkommer upphovsmän utan också sådana rättigheter som tillkommer innehavare av till upphovsrätten närstående rättigheter, exempelvis skådespelare, producenter, framställare av kataloger m.m. och fotografer. Ofta är de rättighetshavare som representerar till upphovsrätten närstående rättigheter fler än upphovsmännen. Problemen att få tag på rättighetshavarna gör sig alltså många gånger gällande i ännu högre grad när det gäller närstående rättighetshavare än när det gäller upphovsmännen. För att bestämmelsen ska få avsedd verkan bör alltså, i likhet med vad som gäller i Danmark och Norge, samtliga rättigheter som kan vara aktuella i en produktion omfattas av avtalslicensen. Bestämmelsen om avtalslicens bör därför göras tillämplig också på utövande konstnärers rättigheter enligt 45 §, de rättigheter som tillkommer framställare av ljudupptagningar och upptagningar av rörliga bilder enligt 46 §, prestationer som är skyddade enligt 49 § samt fotografers rättigheter enligt 49 a §.

Det kan inte uteslutas att det i radio- och tv-företagens produktioner också kan ingå t.ex. upptagningar av ljudradio- eller tv-utsändningar (som skyddas enligt 48 §). En avtalslicensbestämmelse kan tänkas underlätta rättighetsklareringen även i sådana fall, särskilt om berörda rättighetsinnehavare är utländska. Enligt regeringens mening bör bestämmelsen därför göras tillämplig också på sådana rättigheter.

6.8 Tillämplighet av medlingslagen

Regeringens förslag: Lagen om medling i vissa upphovsrättstvister ska göras tillämplig också på den nya avtalslicensbestämmelsen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 50)

Remissinstanserna: Nästan alla remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inte något att erinra mot det. *Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS)* och *Föreningen Copyswede* tillstyrker dock inte förslaget, med hänvisning till att det saknas ett mer ingående resonemang om vilka resultat tillämpligheten av medlingslagen

Skälen för regeringens förslag: Lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister ger möjlighet till ett medlingsförfarande i vissa situationer, bl.a. om det uppkommer en tvist om ingåendet av ett sådant avtal som utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 42 b–42 d §§ eller, när det gäller vidareändring via kabel, 42 f § upphovsrättslagen.

Medlingslagen kan tillämpas när det uppkommer tvist om ingående av ett avtal som utgör en förutsättning för en avtalslicens. Lagen föreskriver inte någon förhandlingsplikt men den ställer en förhandlingsordning till marknadens förfogande. Avsikten är närmast att genom medlingsförfarande stödja att avtalslicens kommer till användning på sätt som avsetts, dvs. att undvika att avtalslöst tillstånd uppstår på de aktuella specifika områdena. Medlingsförfarandet kan inte leda till att någon part blir bunden mot sin vilja. Om ett slutligt medlingsförslag förkastas eller om förlikningsmannen finner sig inte kunna framlägga något medlingsförslag till följd av bristande medverkan från någon av parterna, ska förlikningsmannen dock, när parterna inte är ense om att hänskjuta tvisten till avgörande av skiljemän, genast anmäla förhållandet till regeringen.

Den föreslagna nya avtalslicensbestämmelsen avser att förenkla möjligheterna till rättighetsklarering för återanvändning av radio- och tv-företagens material. Liksom i fråga om de övriga avtalslicensbestämmelserna finns det anledning att stödja att avtal om avtalslicens träffas på området.

Flera rättighetshavareorganisationer har träffat förhållandevis omfattande kollektiva avtal med radio- och tv-företag avseende vissa typer av överföring till allmänheten. *Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS)* och *Föreningen Copyswede* väcker mot den bakgrunden frågan om hur sådana avtal kan påverkas av att medlingslagen blir tillämplig på den nya avtalslicensen. Tidigare avtal parterna emellan kan givetvis ha betydelse för om och på vilket sätt en avtalslicens bör ingås. Förekomsten av sådana avtal kan också beaktas inom ramen för ett medlingsförfarande. På detta sätt kan och bör alltså tidigare avtal beaktas både före och under ett medlingsförfarande.

Mot den angivna bakgrunden gör regeringen samma bedömning som promemorian och anser således att bestämmelserna i medlingslagen bör göras tillämpliga också på den nya avtalslicensbestämmelsen.

7 Ikraftträdande

Regeringens förslag: De nya avtalslicensbestämmelserna ska träda i kraft den 1 april 2011.

Regeringens bedömning: Några övergångsbestämmelser behövs inte.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning (se promemorian s. 53). I

promemorian föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2009.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte några synpunkter i denna del.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Frågan om en förenklad möjlighet att träffa avtal om återanvändning av verk som finns i radio- och tv-företagens programarkiv har varit aktuell under ett antal år. Det är därför angeläget att de föreslagna avtalslicensbestämmelserna träder i kraft så snart som möjligt. Regeringen föreslår att de nya bestämmelserna träder i kraft den 1 april 2011.

På upphovsrättens område gäller allmänt att nya regler tillämpas även på verk och prestationer skyddade av närstående rättigheter som har kommit till före ikraftträdandet. Det finns inte någon anledning att avvika från denna princip; bestämmelserna syftar just till att ge rätt att utnyttja äldre verk. Någon särskild bestämmelse i samband med ikraftträdandet behövs alltså inte (jfr t.ex. prop. 1993/94:122, prop. 1998/99:11 och prop. 2003/04: 177).

Inte heller finns det behov av några övergångsbestämmelser.

8 Ekonomiska och andra konsekvenser

Regeringens bedömning: Lagförslagen medför inte några ökade kostnader för det allmänna.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 55).

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har någon invändning mot promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Förslagen innebär att det ges ökade möjligheter för radio- och tv-företag att återutnyttja egenproducerade och av företagen beställda program. Om programföretagen träffar avtal med stöd av den föreslagna avtalslicensbestämmelsen, kan detta naturligtvis i förlängningen leda till ökade kostnader för företagen. Samtidigt erbjuds ett förenklat sätt att träffa avtal som kan leda till lägre kostnader i förhållande till vad som skulle följa av individuella avtal med varje enskild rättighetshavare.

Lagförslagen innebär att det ska vara möjligt att påkalla medling hos regeringen om en avtalslicens inte kan träffas. Enligt medlingslagen äger medling rum inför en förlikningsman. Denne utses av regeringen (4 §). Ersättningen för förlikningsmannens arbete och kostnader betalas, om inget särskilt har avtalats, av den som begärt medlingen (10 §). Medlingsärenden har hittills varit sällsynta. Eventuella ärenden om utseende av medlare med stöd av den nya avtalslicensbestämmelsen bedöms därför inte medföra några särskilda kostnader.

Mot denna bakgrund instämmer regeringen i bedömningen i promemorian att förslagen inte medför några ökade kostnader eller ökat resursbehov för det allmänna.

9.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

42 a §

En avtalslicens som avses i 42 b–42 g §§ gäller för utnyttjande av verk på visst sätt, när ett avtal har ingåtts om utnyttjande av verk på sådant sätt med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området. Avtalslicensen ger användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän inte företräds av organisationen.

För att ett verk *ska* få utnyttjas med stöd av 42 c § krävs att avtalet med organisationen har ingåtts av någon som bedriver undervisningsverksamhet i organiserade former.

När ett verk utnyttjas med stöd av 42 e § har upphovsmannen rätt till ersättning.

När ett verk utnyttjas med stöd av 42 b, 42 c, 42 d, 42 f eller 42 g § tillämpas följande. De villkor i fråga om rätten att utnyttja verket som följer av avtalet gäller. Upphovsmannen *ska* i fråga om ersättning som lämnas enligt avtalet och förmåner från organisationen vilka väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med de upphovsmän som organisationen företräder. Upphovsmannen har dock oavsett detta alltid rätt till ersättning som hänför sig till utnyttjandet, om han eller hon begär det inom tre år efter det år då verket utnyttjades. Krav på ersättning får riktas endast mot organisationen.

Gentemot den som använder ett verk med stöd av 42 f § får krav på ersättning göras gällande endast av de avtalslutande organisationerna. Kraven *ska* framställas samtidigt.

Paragrafen innehåller gemensamma bestämmelser om avtalslicenser. Den har behandlats i avsnitt 6.6.

I första stycket har en hänvisning införts till den nya 42 g § om återanvändning av verk i radio- och tv-företagens produktioner. Det innebär att de allmänna bestämmelserna om avtalslicens är tillämpliga också i förhållande till 42 g §.

Även i fjärde stycket har en hänvisning gjorts till den nya 42 g §. Det innebär att de villkor i fråga om rätten att utnyttja verket som följer av avtalet gäller. Avtalet kan alltså inskränka användningsområdet och exempelvis begränsa användningen till vissa typer av överföring. Vidare följer av hänvisningen att de skyddsregler som finns i förevarande paragraf gäller även i samband med utnyttjande av ett verk med stöd av 42 g §. Upphovsmannen har alltid rätt till individuell ersättning men måste begära det inom tre år efter det år då verket utnyttjades. Detta är i enlighet med vad som gäller enligt avtalslicensbestämmelserna i 42 b–42 d och 42 f §§ men skiljer sig från vad som gäller beträffande bestämmelserna om primär utsändning i 42 e §. Ersättningskraven får endast riktas mot organisationen.

Slutligen har vissa redaktionella ändringar gjorts i paragrafen.

Återanvändning av verk i radio och tv**42 g §**

Ett radio- eller televisionsföretag får, om avtalslicens gäller enligt 42 a §, överföra offentliggjorda verk till allmänheten, om verken ingår i egna eller av företaget beställda produktioner som har sänts ut före den 1 juli

2005. Företaget får också framställa sådana exemplar av verken som är nödvändiga för överföringen.

Första stycket gäller inte om upphovsmannen hos någon av de avtalslutande parterna har meddelat förbud mot överföringen eller exemplarframställningen, eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig förfogandet.

Paragrafen är ny och innehåller en avtalslicensbestämmelse för återanvändning av verk som ingår i radio- och tv-företagens produktioner. Den har behandlats i avsnitt 6.

Paragrafen ger rätt för ett *radio- eller televisionsföretag* att ingå avtal med avtalslicensverkan avseende återanvändning av verk i egenproducerade eller av företaget beställda produktioner. Begreppet radio- och televisionsföretag finns i ett antal andra paragrafer i upphovsrättslagen (se 26 e, 42 e och 48 §§). För att det ska kunna vara fråga om ett sådant företag krävs att verksamheten är organiserad i en företagsliknande form. Givetvis omfattas sådana väletablerade radio- och tv-företag som exempelvis Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB och TV 4. Även andra radio- eller tv-företag, exempelvis närradioföretag eller satellitsändningsföretag, kan ingå avtal med avtalslicensverkan, om villkoren i övrigt är uppfyllda. Dock krävs att deras förfoganden över huvud taget omfattas av den svenska upphovsrättslagstiftningen.

Paragrafen gäller för *samtliga verk*, dvs. även sceniska verk och filmverk (jfr däremot 42 e §). Det krävs att verken i fråga är offentliggjorda, dvs. att de lovligt har gjorts tillgängliga för allmänheten (se 8 §). Bestämmelserna är inte begränsade till att omfatta endast hela verk. Även delar av verk, t.ex. filmsekvenser, kan komma i fråga för utnyttjande.

Bestämmelserna gäller endast utnyttjande av verk som ingår i företagens *egna eller av företagen beställda produktioner*. Med egna produktioner avses sådana produktioner som åtminstone till stor del har producerats av radio- eller tv-företaget självt. Med beställda produktioner avses produktioner som har gjorts av ett annat bolag men som skett på uppdrag av radio- eller tv-företaget och har finansierats av företaget. Det bör i sådant fall normalt krävas att företaget har stått för en betydande del av finansieringen. Också andra faktorer kan dock tänkas få betydelse för bedömningen av om det är fråga om en produktion som radio- eller tv-företaget har beställt, exempelvis det inflytande över produktionen som andra aktörer har haft. Däremot omfattas inte verk som ingår i inköpta produktioner, exempelvis inköpta spelfilmer.

Merparten av radio- och tv-företagens egenproducerade och beställda produktioner finns i företagens egna arkiv. Några begränsningar i fråga om var materialet ska vara förvarat för att omfattas uppställs dock inte. Också sådana egenproducerade eller beställda produktioner som förvaras hos någon annan, t.ex. Kungl. biblioteket, kan komma i fråga för utnyttjande.

Paragrafen omfattar endast återanvändning av verk som ingår i sådana utsändningar som ursprungligen har ägt rum före den 1 juli 2005. Den omfattar alltså inte material som endast har tillgängliggjorts på begäran. Inte heller omfattas material som radio- eller tv-företaget har sänt ut efter den 1 juli 2005.

Bestämmelserna ger rätt att träffa avtal med avtalslicensverkan beträffande *all överföring till allmänheten*. Avtalet kan gälla samtliga förfoganden som omfattas av detta begrepp, oavsett tekniskt tillvägagångssätt (se 1 kap. 2 § tredje stycket 1). Exempel på förfoganden som omfattas är traditionella radio- och tv-sändningar, olika typer av sändningar över Internet (oavsett om de sker på begäran av enskilda eller direkt) och sändningar till mobiltelefoner.

Dessutom omfattas sådan *framställning av exemplar* som rent praktiskt är nödvändig för överföringen, t.ex. uppladdning av verket på en server. Andra förfoganden, t.ex. spridning av upptagningar, omfattas däremot inte.

I andra stycket finns regler om vissa situationer då förfoganden med stöd av paragrafen inte får ske. En sådan situation är när upphovsmannen har meddelat förbud mot överföringen eller exemplarframställningen. Förbudet ska, på motsvarande sätt som gäller enligt 42 b–42 d §§, meddelas hos någon av avtalsparterna. Det är alltså tillräckligt att förbudet meddelas hos en av avtalsparterna.

I andra stycket anges också att första stycket inte är tillämpligt om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig förfogandena. En sådan situation kan vara om upphovsmannen har ändrat uppfattning i konstnärligt, politiskt eller religiöst hänseende och inte vill att den tidigare uppfattningen ska ges ny spridning eller om verket har fått kritik och upphovsmannen inte vill ge ytterligare offentlighet åt verket. En annan situation kan vara att upphovsmannen redan tidigare har gjort klart att ytterligare användning av verket inte får ske eller endast får ske på visst sätt. Motsvarande gäller enligt avtalslicensbestämmelsen avseende primär utsändning i 42 e § (se prop. 1960:17 s. 153).

I 45, 46, 48, 49 och 49 a §§ har införts hänvisningar som innebär att bestämmelserna i den nu behandlade paragrafen är tillämpliga också i förhållande till de rättigheter som tillkommer till upphovsrätten närstående rättighetshavare, t.ex. skådespelare, framställare av ljud- eller bildupptagningar och fotografer.

Genom en ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister har den lagen gjorts tillämplig på den nya 42 g §.

45 §

En utövande konstnär har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sitt framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklore genom att

1. ta upp framförandet på en grammofoonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges,
2. framställa exemplar av en upptagning av framförandet, och
3. göra framförandet eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket 2 och 3 gäller intill utgången av femtionde året efter det år då framförandet gjordes eller, om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från framförandet, efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 27–29 §§, 39 § första meningen samt i 41, 42, 42 a, 42 c, 42 d, 42 f och 42 g §§ ska tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med den utövande konstnärens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller
2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

Paragrafen handlar om utövande konstnärers rättigheter. Den har behandlats i avsnitt 6.7.

I paragrafens tredje stycke har förts in en hänvisning till den nya 42 g §, vilket innebär att den nya avtalslicensbestämmelsen är tillämplig även på upptagningar av utövande konstnärers framföranden som ingår i radio- och tv-produktioner.

46 §

En framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sin upptagning genom att

1. framställa exemplar av upptagningen, och
2. göra upptagningen tillgänglig för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Om en ljudupptagning ges ut inom denna tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen första gången gavs ut. Om ljudupptagningen inte ges ut under nämnda tid men offentliggörs under samma tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen först offentliggjordes. Om en upptagning av rörliga bilder har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från upptagningen, gäller rättigheterna enligt första stycket till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen av rörliga bilder först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m, 42 a, 42 c, 42 d och 42 g §§ ska tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. Dessutom ska 42 f § tillämpas i fråga om andra upptagningar än sådana som avses i 47 §.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med framställarens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller
2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

Paragrafen handlar om rättigheter för framställare av ljudupptagningar och upptagningar av rörliga bilder, dvs. skiv- och filmproducenter. Den har behandlats i avsnitt 6.7.

I paragrafens tredje stycke har förts in en hänvisning till den nya 42 g §, vilket innebär att den nya avtalslicensbestämmelsen är tillämplig också i förhållande till upptagningar som ingår i radio- och tv-produktioner.

48 §

Ett radio- eller televisionsföretag har, med de inskränkningar som föreskrivs i tredje stycket, en uteslutande rätt att förfoga över en ljudradio- eller televisionsutsändning genom att

1. ta upp utsändningen på en anordning genom vilken den kan återges,

2. framställa exemplar av en upptagning av utsändningen,
3. sprida exemplar av en upptagning av utsändningen till allmänheten,
4. tillåta återutsändning eller en återgivning för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift, eller
5. tillåta att en upptagning av utsändningen på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

De rättigheter som avses i första stycket 2, 3 och 5 gäller till utgången av femtionde året efter det år då utsändningen ägde rum.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e och 42 g §§ ska tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med företagets samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsrådet får exemplaret spridas vidare.

Om ett radio- eller televisionsföretag har krav på ersättning för en sådan vidareändring som avses i 42 f § och som har skett med företagets samtycke, ska företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 42 a § femte stycket.

Paragrafen handlar om radio- och tv-företags rättigheter till sina utsändningar. Den har behandlats i avsnitt 6.7.

I paragrafens tredje stycke har förts in en hänvisning till den nya 42 g §, vilket innebär att den nya avtalslicensbestämmelsen är tillämplig också i förhållande till utsändningar som ingår i radio- och tv-produktioner.

49 §

Den som har framställt en katalog, en tabell eller ett annat dylikt arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller vilket är resultatet av en väsentlig investering har uteslutande rätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet framställdes. Om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten inom femton år från framställningen, gäller dock rätten till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14, 16–22, 25–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 g §§ ska tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Avtalsvillkor som utvidgar framställarens rätt enligt första stycket till ett offentligtgjort arbete är ogiltiga.

Paragrafen handlar om rätt till sammanställningar (databaser) som inte har upphovsrättsligt skydd. Den har behandlats i avsnitt 6.7.

I paragrafens tredje stycke har förts in en hänvisning till den nya 42 g §, vilket innebär att den nya avtalslicensbestämmelsen är tillämplig också på databaser som ingår i radio- och tv-produktioner.

49 a §

Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16–20 a och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 k–28, 31–38, 41, 42, 42 a–42 g och 50–52 §§ ska tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

I paragrafen finns regler om fotografers rättigheter till sådana fotografiska bilder som inte är upphovsrättsligt skyddade. Den har behandlats i avsnitt 6.7.

I paragrafens fjärde stycke har tagits in en hänvisning till den nya 42 g §, vilket innebär att den nya avtalslicensbestämmelsen är tillämplig också på fotografier som ingår i radio- och tv-produktioner.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.

Ikraftträdandet har behandlats i avsnitt 7.

1 §

Denna lag tillämpas när det uppkommer en tvist om ingåendet av ett avtal som utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 42 b, 42 c, 42 d eller 42 g § eller, när det gäller vidaresändning genom kabel, 42 f § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister som kan uppkomma dels till följd av hänvisningarna till 42 b–42 d, 42 f och 42 g §§ i 45, 46, 48, 49 och 49 a §§ lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om exemplarframställning ska ingås med svenska radio- eller televisionsföretag eller avtal om vidaresändning genom kabel ska ingås med radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de fall då medlingsförfarande enligt lagen kan komma till stånd. Den har behandlats i avsnitt 6.8.

Medlingsförfarande kan komma till stånd också om tvist uppkommer om ingåendet av ett avtal om avtalslicens för återanvändning av verk som ingår i ett radio- eller tv-företags produktioner.

Sammanfattning av departementspromemorian Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material som finns i radio- och TV-företagens programarkiv (Ds 2008:15)

I radio- och TV-företagens arkiv finns mycket material bevarat som kan vara intressant att återanvända, exempelvis genom att sända ut det på nytt eller genom att tillhandahålla det över Internet. Det kan dock vara svårt att identifiera samtliga rättighetshavare och skaffa nödvändiga tillstånd för den nya användningen. En stor del av materialet är gammalt och ofta är många olika slags rättighetshavare involverade, exempelvis upphovsmän, skådespelare, musiker m.fl. Rättigheterna kan också ha gått i arv till ett flertal arvingar.

För att förenkla möjligheterna till rättighetsklarering för återanvändning av material i radio- och TV-företagens arkiv föreslås i promemorian att det i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) förs in en avtalslicensbestämmelse för sådan användning. Bestämmelsen ger möjlighet att ingå ett kollektivt avtal om användning av ett verk mellan å ena sidan en organisation som företräder ett flertal svenska rättighetshavare på området och å andra sidan ett radio- eller TV-företag. Avtalet binder även rättighetshavare utanför den avtalslutande organisationen och ger därmed rätt att använda även verk av sådana upphovsmän. Bestämmelsen gör det alltså lättare att få till stånd ett avtal om återutnyttjande i sådana fall när det är svårt att hitta alla rättighetshavare.

Avtalslicensbestämmelser finns redan på ett antal andra områden. Bestämmelserna är samlade i 3 a kap. i upphovsrättslagen. I promemorian föreslås att den nya avtalslicensbestämmelsen tas in i en ny paragraf i detta kapitel, 49 g §. Den föreslagna avtalslicensbestämmelsen innebär att ett radio- eller televisionsföretag får, om avtalslicens gäller enligt 42 a §, överföra offentliggjorda verk till allmänheten, om de ingår i företagets egna produktioner och finns i företagets egna arkiv. En ytterligare förutsättning är att det rör sig om offentliggjorda verk som ursprungligen har sänts ut före den 1 juli 2005. Det föreslås också att företaget ska få framställa de exemplar som är nödvändiga för överföringen. Möjligheten att förfoga över verket enligt bestämmelsen gäller endast om upphovsmannen till verket inte har meddelat förbud mot användningen och det inte heller av andra skäl finns särskild anledning att anta att han eller hon motsätter sig förfogandena.

Bestämmelsen föreslås bli tillämplig också på de rättigheter som tillkommer utövande konstnärer, framställare av ljud- och bildupptagningar, producenter av sammanställningar (databaser) och fotografer. Det föreslås också att lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister görs tillämplig vid tvister om ingäendet av ett sådant avtal som utgör en förutsättning för att avtalslicensen ska kunna tillämpas.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2009.

Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

dels att 42 a, 45, 46, 49 och 49 a §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 42 g §, samt närmast före 42 g § en ny rubrik av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*42 a §⁸

En avtalslicens som avses i 42 b–42 f §§ gäller för utnyttjande av verk på visst sätt, när ett avtal har ingåtts om utnyttjande av verk på sådant sätt med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området. Avtalslicensen ger användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän inte företräds av organisationen.

För att ett verk *skall* få utnyttjas med stöd av 42 c § krävs att avtalet med organisationen har ingåtts av någon som bedriver undervisningsverksamhet i organiserade former.

När ett verk utnyttjas med stöd av

När ett verk utnyttjas med stöd av 42 b–42 d eller 42 f § tillämpas följande. De villkor i fråga om rätten att utnyttja verket som följer av avtalet gäller. Upphovsmannen *skall* i fråga om ersättning som lämnas enligt avtalet och förmåner från organisationen vilka väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med de upphovsmän som organisationen företräder. Upphovsmannen har

En avtalslicens som avses i 42 b–42 g §§ gäller för utnyttjande av verk på visst sätt, när ett avtal har ingåtts om utnyttjande av verk på sådant sätt med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området. Avtalslicensen ger användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän inte företräds av organisationen.

För att ett verk *ska* få utnyttjas med stöd av 42 c § krävs att avtalet med organisationen har ingåtts av någon som bedriver undervisningsverksamhet i organiserade former.

42 e § har upphovsmannen rätt till

När ett verk utnyttjas med stöd av 42 b–42 d eller 42 f–42 g §§ tillämpas följande. De villkor i fråga om rätten att utnyttja verket som följer av avtalet gäller. Upphovsmannen *ska* i fråga om ersättning som lämnas enligt avtalet och förmåner från organisationen vilka väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med de upphovsmän som organisationen företräder. Upp-

⁸ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2005:359.

dock oavsett detta alltid rätt till ersättning som hänför sig till utnyttjandet, om han begär det inom tre år efter det år då verket utnyttjades. Krav på ersättning får riktas endast mot organisationen.

Gentemot den som använder ett verk med stöd av 42 f § får krav på ersättning göras gällande endast av de avtalsslutande organisationerna. Kraven *skall* framställas samtidigt.

hovsmannen har dock oavsett detta alltid rätt till ersättning som hänför sig till utnyttjandet, om han begär det inom tre år efter det år då verket utnyttjades. Krav på ersättning får riktas endast mot organisationen.

Gentemot den som använder ett verk med stöd av 42 f § får krav på ersättning göras gällande endast av de avtalsslutande organisationerna. Kraven *ska* framställas samtidigt.

Överföring av verk som finns i radio- och televisionsföretagens arkiv

42 g §

Ett radio- eller televisionsföretag får, om avtalslicens gäller enligt 42 a §, överföra offentliggjorda verk till allmänheten, om de ingår i företagets egna produktioner och finns i företagets egna arkiv. Företaget får också framställa sådana exemplar av verken som är nödvändiga för överföringen. Rätten att överföra och framställa exemplar gäller endast för verk som ingår i produktioner som har sänts ut före den 1 juli 2005.

Första stycket gäller inte om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot överföringen eller exemplarframställningen eller det av andra skäl finns särskild anledning att anta att han eller hon motsätter sig förfogandena.

45 §⁹

En utövande konstnär har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sitt framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklore genom att

1. ta upp framförandet på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges,

⁹ Senaste lydelse 2005:359.

2. framställa exemplar av en upptagning av framförandet, och
3. göra framförandet eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket 2 och 3 gäller intill utgången av femtionde året efter det år då framförandet gjordes eller, om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från framförandet, efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra – fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 27–29 §§, 39 § första meningen samt 41, 42, 42 a, 42 c, 42 d och 42 f §§ *skall* tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

Bestämmelserna i 2 § andra – fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 27–29 §§, 39 § första meningen samt 41, 42, 42 a, 42 c, 42 d, 42 f och 42 g §§ *ska* tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med den utövande konstnärens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller
2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

46 §¹⁰

En framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sin upptagning genom att

1. framställa exemplar av upptagningen, och
2. göra upptagningen tillgänglig för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Om en ljudupptagning ges ut inom denna tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen första gången gavs ut. Om ljudupptagningen inte ges ut under nämnda tid men offentliggörs under samma tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen först offentliggjordes. Om en upptagning av rörliga bilder har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från upptagningen, gäller rättigheterna enligt första stycket till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen av rörliga bilder först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra – fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m, 42 a, 42 c och 42 d §§ *skall* tillämpas i fråga om upptagningar som avses i

Bestämmelserna i 2 § andra – fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m, 42 a, 42 c, 42 d och 42 g §§ *ska* tillämpas i fråga om upptagningar som avses i

¹⁰ Senaste lydelse 2005:359.

denna paragraf. Dessutom *skall* 42 f § tillämpas i fråga om andra upptagningar än sådana som avses i 47 §.

denna paragraf. Dessutom *ska* 42 f § tillämpas i fråga om andra upptagningar än sådana som avses i 47 §.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med framställarens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller

2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

49 §¹¹

Den som har framställt en katalog, en tabell eller ett annat dylikt arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller vilket är resultatet av en väsentlig investering har uteslutande rätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet framställdes. Om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten inom femton år från framställningen, gäller dock rätten till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

Bestämmelserna i 2 § andra – fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14, 16–22, 25, 26–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 f §§ *skall* tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Bestämmelserna i 2 § andra – fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14, 16–22, 25, 26–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 g §§ *ska* tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt får denna rätt också göras gällande.

Avtalsvillkor som utvidgar framställarens rätt enligt första stycket till ett offentliggjort arbete är ogiltiga.

49 a §¹²

Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra –

Bestämmelserna i 2 § andra –

¹¹ Senaste lydelse 2005:359.

¹² Senaste lydelse 2005:757.

fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16–20 a och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 j–28, 31–38, 41, 42, 42 a–42 f och 50–52 §§ *skall* tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16–20 a och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 j–28, 31–38, 41, 42, 42 a–42 g och 50–52 §§ *ska* tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Prop. 2010/11:33
Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

Justitiedepartementets promemoria Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material som finns i radio- och TV-företagens programarkiv, Ds 2008:15, har remitterats till Svea hovrätt, Stockholms tingsrätt, Justitiekanslern, Stockholms handelskammare, Konsumentverket, Statens ljud- och bildarkiv, Stockholms universitet (Juridiska fakulteten), Handelshögskolan i Stockholm, Statens kulturråd, Konstnärsnämnden, Stiftelsen Svenska Filminstitutet, Radio- och TV-verket, Post- och telestyrelsen, Konkurrensverket, Patent- och registreringsverket, Sveriges advokatsamfund, Bredbandsbolaget, Bildkonst Upphovsrätt i Sverige (BUS), Bildleverantörernas förening, Business Software Alliance, C More Entertainment AB, Com Hem AB, Filmfolket Sverige, Föreningen Administration av litterära rättigheter i Sverige (ALIS), Föreningen Bonus Presskopia, Föreningen Copyswede, Föreningen Sveriges Filmproducenter, Föreningen Svensk Programvaruindustri, Föreningen Svenskt Näringsliv, Företagarförbundet, Företagarna, International Federation of the Phonographic Industry, Kanal 5 AB, Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS), Modern Times Group MTG AB, Producers of Interactive Media in Sweden, Svensk Bildbyråförening, Svensk Form, Svensk Handel, Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation (SAMI), Svenska Föreningen för Upphovsrätt, Svenska Förläggareföreningen, Svenska Linuxföreningen, Svenska Regissörsföreningen, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM), Sveriges Biografägareförbund, Sveriges Konsumenter, Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB, TeliaSonera AB och TV4 AB.

Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

dels att 42 a, 45, 46, 48, 49 och 49 a §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 42 g §, samt närmast före 42 g § en ny rubrik av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*42 a §¹³

En avtalslicens som avses i 42 b–42 f §§ gäller för utnyttjande av verk på visst sätt, när ett avtal har ingåtts om utnyttjande av verk på sådant sätt med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området. Avtalslicensen ger användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän inte företräds av organisationen.

För att ett verk *skall* få utnyttjas med stöd av 42 c § krävs att avtalet med organisationen har ingåtts av någon som bedriver undervisningsverksamhet i organiserade former.

När ett verk utnyttjas med stöd av

När ett verk utnyttjas med stöd av 42 b–42 d eller 42 f § tillämpas följande. De villkor i fråga om rätten att utnyttja verket som följer av avtalet gäller. Upphovsmannen *skall* i fråga om ersättning som lämnas enligt avtalet och förmåner från organisationen vilka väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med de upphovsmän som organisationen företräder. Upphovsmannen har

En avtalslicens som avses i 42 b–42 g §§ gäller för utnyttjande av verk på visst sätt, när ett avtal har ingåtts om utnyttjande av verk på sådant sätt med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området. Avtalslicensen ger användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän inte företräds av organisationen.

För att ett verk *ska* få utnyttjas med stöd av 42 c § krävs att avtalet med organisationen har ingåtts av någon som bedriver undervisningsverksamhet i organiserade former.

42 e § har upphovsmannen rätt till ersättning.

När ett verk utnyttjas med stöd av 42 b, 42 c, 42 d, 42 f eller 42 g § tillämpas följande. De villkor i fråga om rätten att utnyttja verket som följer av avtalet gäller. Upphovsmannen *ska* i fråga om ersättning som lämnas enligt avtalet och förmåner från organisationen vilka väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med de upphovsmän som organisationen företräder.

¹³ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2005:359.

dock oavsett detta alltid rätt till ersättning som hänför sig till utnyttjandet, om han begär det inom tre år efter det år då verket utnyttjades. Krav på ersättning får riktas endast mot organisationen.

Gentemot den som använder ett verk med stöd av 42 f § får krav på ersättning göras gällande endast av de avtalsslutande organisationerna. Kraven *skall* framställas samtidigt.

Upphovsmannen har dock oavsett detta alltid rätt till ersättning som hänför sig till utnyttjandet, om han *eller hon* begär det inom tre år efter det år då verket utnyttjades. Krav på ersättning får riktas endast mot organisationen.

Gentemot den som använder ett verk med stöd av 42 f § får krav på ersättning göras gällande endast av de avtalsslutande organisationerna. Kraven *ska* framställas samtidigt.

Återanvändning av verk i radio och tv

42 g §

Ett radio- eller televisionsföretag får, om avtalslicens gäller enligt 42 a §, överföra offentliggjorda verk till allmänheten, om verken ingår i egna eller av företaget beställda produktioner som har sänts ut före den 1 juli 2005. Företaget får också framställa sådana exemplar av verken som är nödvändiga för överföringen.

Första stycket gäller inte om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot överföringen eller exemplarframställningen, eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig förfogandet.

45 §¹⁴

En utövande konstnär har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sitt framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklore genom att

1. ta upp framförandet på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges,
2. framställa exemplar av en upptagning av framförandet, och
3. göra framförandet eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten.

¹⁴ Senaste lydelse 2005:359.

De rättigheter som avses i första stycket 2 och 3 gäller intill utgången av femtionde året efter det år då framförandet gjordes eller, om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från framförandet, efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 27–29 §§, 39 § första meningen samt i 41, 42, 42 a, 42 c, 42 d och 42 f §§ *skall* tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 27–29 §§, 39 § första meningen samt i 41, 42, 42 a, 42 c, 42 d, 42 f och 42 g §§ *ska* tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med den utövande konstnärens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller

2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

46 §¹⁵

En framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att föfoga över sin upptagning genom att

1. framställa exemplar av upptagningen, och

2. göra upptagningen tillgänglig för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Om en ljudupptagning ges ut inom denna tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen första gången gavs ut. Om ljudupptagningen inte ges ut under nämnda tid men offentliggörs under samma tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen först offentliggjordes. Om en upptagning av rörliga bilder har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från upptagningen, gäller rättigheterna enligt första stycket till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen av rörliga bilder först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m, 42 a, 42 c och 42 d §§ *skall* tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. Dessutom *skall* 42 f § tillämpas i fråga om andra upptagningar än sådana som avses

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m, 42 a, 42 c, 42 d och 42 g §§ *ska* tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. Dessutom *ska* 42 f § tillämpas i fråga om andra upptagningar än sådana som avses

¹⁵ Senaste lydelse 2005:359.

i 47 §.

i 47 §.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med framställarens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom utyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller

2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

48 §¹⁶

Ett radio- eller televisionsföretag har, med de inskränkningar som föreskrivs i tredje stycket, en uteslutande rätt att förfoga över en ljudradio- eller televisionsutsändning genom att

1. ta upp utsändningen på en anordning genom vilken den kan återges,

2. framställa exemplar av en upptagning av utsändningen,

3. sprida exemplar av en upptagning av utsändningen till allmänheten,

4. tillåta återutsändning eller en återgivning för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift, eller

5. tillåta att en upptagning av utsändningen på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

De rättigheter som avses i första stycket 2, 3 och 5 gäller till utgången av femtionde året efter det år då utsändningen ägde rum.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b och 26 e §§ skall tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i denna paragraf.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e och 42 g §§ ska tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med företagets samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Om ett radio- eller televisionsföretag har krav på ersättning för en sådan vidaresändning som avses i 42 f § och som har skett med företagets samtycke, skall företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 42 a § femte stycket.

Om ett radio- eller televisionsföretag har krav på ersättning för en sådan vidaresändning som avses i 42 f § och som har skett med företagets samtycke, ska företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 42 a § femte stycket.

¹⁶ Senaste lydelse 2005:359

*Lydelse enligt bet. 2009/10:KU25 Föreslagen lydelse
och rskr. 2009/10:331*

49 §¹⁷

Den som har framställt en katalog, en tabell eller ett annat dylikt arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller vilket är resultatet av en väsentlig investering har uteslutande rätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet framställdes. Om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten inom femton år från framställningen, gäller dock rätten till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14, 16–22, 25–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 f §§ ska tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14, 16–22, 25–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 g §§ ska tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Avtalsvillkor som utvidgar framställarens rätt enligt första stycket till ett offentliggjort arbete är ogiltiga.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

49 a §¹⁸

Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförbart med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16–20 a och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 j–28, 31–38, 41, 42, 42 a–42 f och 50–52 §§ *skall* tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16–20 a och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 k–28, 31–38, 41, 42, 42 a–42 g och 50–52 §§ *ska* tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en

¹⁷ Senaste lydelse 2005:359.

¹⁸ Senaste lydelse 2007:521.

sådan bild föremål för upphovs-
rätt, får denna rätt också göras
gällande.

sådan bild föremål för upphovs-
rätt, får denna rätt också göras
gällande.

Prop. 2010/11:33
Bilaga 4

Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹⁹

Denna lag tillämpas när det uppkommer en tvist om ingåendet av ett avtal som utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 42 b–42d §§ eller, *såvitt* gäller vidareändring genom kabel, 42 f § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister som kan uppkomma dels till följd av hänvisningarna till 42 b–42 d och 42 f §§ i 45, 46, 49 och 49 a §§ lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om exemplarframställning *skall* ingås med svenska radio- eller televisionsföretag eller avtal om vidareändring genom kabel *skall* ingås med radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Denna lag tillämpas när det uppkommer en tvist om ingåendet av ett avtal som utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 42 b, 42 c, 42 d eller 42 g § eller, *när det* gäller vidareändring genom kabel, 42 f § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister som kan uppkomma dels till följd av hänvisningarna till 42 b–42 d, 42 f och 42 g §§ i 45, 46, 48, 49 och 49 a §§ lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om exemplarframställning *ska* ingås med svenska radio- eller televisionsföretag eller avtal om vidareändring genom kabel *ska* ingås med radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.

¹⁹ Senaste lydelse 2005:361.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2010-09-08

Närvarande: F.d. regeringsrådet Rune Lavin, regeringsrådet Carina Stävberg och justitierådet Ella Nyström.

Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material i radio och tv

Enligt en lagrådsremiss den 23 juni 2010 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,
2. lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rådmannen Christoffer Démery.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 november 2010

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Bildt, Ask, Erlandsson, Carlsson, Borg, Sabuni, Billström, Tolgfors, Ohlsson, Norman, Attefall, Engström, Elmsäter-Svärd

Föredragande: statsrådet Ask

Regeringen beslutar proposition 2010/11:33 Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material i radio och tv